БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫ ЖЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң,
ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда
ундезилетинген

1954
СЕНТЯБРЬ
24
ПЯТНИЦА
№ 190 (3127)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ (1 арын).

Көдээ ажыл-агый ажылдарын бедик темпилиг чорудар (1 арын).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: **И. Лопсан.**— Облпотребсоюзта партия организациязы (2 арын).

М. Чүльдүм.—Агитаторлар тараажылар өртүзүнде (2 арын).

Чуртта ГЭС-тер тудуглары (2 арын).

В. Бондарчук.—Нарва ГЭС-тиң тудуунда (2 арын).

ПАРТИЙЖИ ТЕМАЛАРГА: **Л. Слепов:**— Партийжи ажылга кижилерниң онзагай байдалын таарыштыр көөр дугайында (2 арын).

Алжирниң чер шимчээшкининден когаран чонунга ССРЭ-ниң Кызыл крест болгаш Кызыл чартык ай ниитилелиниң эвилелиниң дузаламчызы (3 арын).

Д. Бочарев.— Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы (3 арын).

Финляндиа-биле тайбынчылыга дугайында дугуржулганың он чыл ою (3 арын).

КҮР-нуң конституциязын бадылаары (4 арын).

Марсель Кашеннің 85 хар харазаны (4 арын).

Даллестиң Аденауэр-биле чугаалажыышкыннарының дугайында дыңнадыг (4 арын).

Мал кажааларының тудуун дүрген доозар

Мал ажылын, бирги ээлчегде ниитиниң мал ажылын дүрген көдүрери болза, чуртка амыдыралчы чугула ужур-дузалыг партияның болгаш күрүнениң көдээ ажыл-агыйга амгы үеде эң-не соңгаарладып болбас сорулгазы болурун СЭКП ТК-ның сентябрь Пленуму онзалап демдеглээн. Мал ажылын чедишкинниг хөгжүдериниң база бир чугула негелдези болза, бүгү малды чылыг болгаш эки деритинген кажаалар-биле бүрүн хандырары болур.

Колхозтарда болгаш совхозтарда мал кажааларының тудуунга күрүне улуг дузаламчыны көргүзүп турар. Мал фермаларының тудуунга болгаш механизастаашкынына үр хуусаалыг чаалилерни тыпсыш, мал кажааларының тудуунга ыяш фондузун үндүрүп берип турар. Тудуг материалдарын сөөртүр, ыяш дилер, мал кажааларының тудуунуң өске-даа ажылдарын чорудар талазы-биле машина-трактор станциялары колхозтарга эвлээн дузаламчы көргүзүп турар. Районнарда колхоз тудуунуң киллистери колхозтарның мал кажааларының тудуунга организас-техниктиг улуртулганы хандырар талазы-биле хемчегларни чорудуп келген. Колхозтарда тудуг бригадалары мал кажааларының тудуун эвлээн калбарткан.

Бо бүгү байдал мал кажааларының тудуун калбартып чоруларына дыка таалымчалыг. Областың чамдык мурнакчы колхозтары боттарында мал кажааларының тудуун чедишкинниг организастаан. Чижэ, Таңды районда «Кызыл партизан» колхоз чаңгыс аай төлевилел ёзугаар 100 баш инек кирер кажаалар тудар тургаш, 200 баш инек кирер 2 кажааны, 40 баш кирер бызаа кажаазының орнунга 75 баш кирер бызаа кажаазын, 1000 хой кирер кажаа тудар тургаш, 1500 хой кирер 2 кажааны тудуп алган. Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук», Өвүр районнуң «Кызыл тук» колхозтары 1954 чылда мал кажааларының тудуунуң планын долдур күүсеткеш, бо талазы-биле областың бүгү колхозтарын мурнаан. Каа-Хем районнуң «Октябрь 30 чылы» колхоз чаңгыс аай төлевилел ёзугаар 100 инек кирер кажааны туткан болгаш инек фермазының иштики транспортун, автосуггарылганы организастап, ында чүве сөөртүр демир орубчугашты тургускан. Ол ышкаш Бии-Хем районнуң «Кызыл тараачын» колхозу план ёзугаар чүс баш инекке чылыг болгаш эки деритинген кажааны туткан болгаш механизастаан.

Колхозчу көдээге улуг дузаламчыны көргүзүп турар. Ындыг-даа болза, дыка хөй колхозтар мал кажааларының тудугларын кончуг четпес чорудуп турар. Эвлээн хөй районнарның партия, Совет болгаш көдээ ажыл-агый органнары колхозтарда мал кажааларының тудуунче амдыгаа чедир-ле четпес сагыш салып турар. 1954 чылда ниитиниң малына чаа кажаалар тударының планын ниитизи-биле күүсеткен район чаңгыс-даа чок.

Улуг-Хем районнуң колхозтары чаш мал кажааларының тудуунуң планын чүгле 42 хуу, хой кажааларының тудуун 33 хуу күүсеткен. Ол районда 4800 баш шээр малга, 400 баш инекке, 270 хаванга кажаалар чедишпес. Барыын-Хемчик, Сүт-Хөл, Чаа-Хөл, Кызыл районнарның колхозтарында ниитиниң малына кажаалар тудуу дендии четпес чорутунган. Ол районнарның партия, совет, көдээ ажыл-агый органнарының удуртукчулары мал кажааларының тудуунче кичээнгей салбаан болгаш аңаа боттуг удуртулганы хандырбаан. Ынчангаш мал кажааларының тудуунуң планы ыракта күүсетинмейн турар.

Бии-Хем, Каа-Хем, Таңды районнарның колхозтары малдың чаа кажааларының тудуун хожудадып турар болгаш кышкы эрги кажааларының септелгезин чаа эгелээн. Чамдык районнарда малдың кышкы кажааларының септелгези сентябрьның бирги чартыынга чедир эгелевээн. Районнарның партия, совет органнарының удуртукчулары болгаш колхозтарның даргалары, мал ажылының түскай эртемниглери эрткен чылдың кыжынында малды тургузу азыраарынга белеткел багай чорутунганындан малдың продуктулуу дыка кудулап, ооң баш саны хорамчага таваржып турган эрткен чылдың практиказындан чогуур түңнелди боттарынга кылбаан.

Колхозтар болгаш совхозтар малдың баш санын менди тургузарын болгаш ооң продуктулуун бедидерин чедип алган турзун дээш бо чылын мал кыштагладышкынының белеткелин болгаш чедишкинниг чорудулгазын бүрүн хандырарын СЭКП ТК-ның июнь Пленуму негээн. Мал кажааларының тудуу болгаш чепсеглээшкини болза, улус ажыл-агыйынга чугула ужур-дузалыг болур.

Малдың чаа кажааларының планда көрүнген тудуун болгаш эрги кажааларының септелгезин чогуур хуусаазында эки шынарлыг доозар дугайында өйтырыг партия, совет, көдээ ажыл-агый органнарының, колхозтар баштаар черлериниң болгаш бүгү малчыннарның, мал ажылының түскай эртемниглериниң кичээнгейинин төвүнге турар ужурлуг. Ажылы сандараан тудуг бригадаларының составын четчелээр, мал кажааларының тудуун дүрген доозар, оларның ажылын диргизер дугайында колхозтар баштаар черлери годаргай хемчегларни алыры чугула.

Машина-трактор станцияларының талазындан амгы үеде колхозтарның мал кажааларының тудуунга, мал фермаларының механизастаашкынынга күштүг дузаламчыны көргүзери хүннүң чугула айтырыы кылдыр негетинин турар. Райөвнарда колхоз тудуунуң киллистери мал кажааларының тудугларын дарый доозарын хандырар сорулга-биле колхозтарга, оларның тудуг бригадаларынга организас-техниктиг, тода удуртулганы хандырар херек.

Совхозтар мал ажылын хөгжүдериниң планын долдур болгаш ажыр күүседир, ооң продуктулуун бедидер дээш малга четчир санныг, таарымчалыг, эки кажааларны хандырары чугула. «Өөк» совхоз эрткен чылын мал кыштагладышкынынга четпес белеткенгеш, мал кажааларының тудуун болгаш септелгезин барыкла декабрь айга чедир саададын, малга бергедээшкинни таварыштырып турган. Шак мындыг байдалдан совхозтуң мыйыстыг бода малы, ооң чаш төлү база шээр мал хорамчаларлыг болгулаан. Мал ажылынга шак ындыг четпестерни совхозтар бо чылын болдурбас ужурлуг.

Колхоз, совхоз бүрүзүнге бедик бараанныг, хөй одулгалыг мал ажылын хөгжүдери дээш, бедик продуктулуг уксаларны өстүрүп сайзырадыр, чинге-нарын болгаш чартык чинге-нарын дүктүг хой ажылын хөгжүдер дээш чаңгыс аай төлевилел ёзугаар, бүгү талазы-биле деритинген, үлегерлиг кажааларны тудуп белеткеп алыры—эң-не чугула сорулга болур. Түс черниң хойларын чинге-нарын дүктүг хойлар-биле уксаа аразының хайнактаашкынын чорударынга чылыг, чырык, кургаг кажаалар онза негетинин турар.

Мал кажааларының тудуунуң планын чедишкинниг күүседирде, хамыктын мурнунда тудуг материалдарын колхозтар четчири-биле дарый белеткээр херек.

Партияның райкомнары, район Совединиң күүсекчи комитеттери болгаш көдээ ажыл-агый органнары малдың чаа кажааларының тудуун болгаш эрги кажааларының септелгезин малды тургузу азыраар үеэниң эгезинге чедир чер болганга бүрүн доозар дээш бар күштерни болгаш болдунар аргаларны ажыглаары, бүгү хемчегларни алыры чугула.

Ленинниң болгаш Сталинның мавзолейинге Франциияның көдээ ажыл-агый ажылчыннарының төлээлериниң чорааны

Франциияның көдээ ажыл-агый ажылчыннарының ССРЭ-де аалдап чоруп турар төлээлери сентябрь 19-та Ленинниң болгаш Сталинның мавзолейинге чорааннар болгаш аңаа чечектер салганнар.

(СЭТА).

Тула областың колхозтары болгаш совхозтары тараа белеткелин хуусаа бетинде күүсеткен

Тула областың колхозтары болгаш совхозтары партияның болгаш чазактың шиитпирлерин күүсетпишаан, күрүнеге тараа белеткелиниң планын хуусаа бетинде күүсеткен, эрткен чылдың дендии-биле ылыргa, 4.458 мүн пуд хөй тараана дужаган, ооң иштинде аъш-чемнин үнелиг культуразы кызылтасты 1030 мүн пуд хейну дужаган. МТС-териң ажылдап бергени дээш хүлээткен счёттар ёзугаар натура төлевири үргүлчүлеп турар. Колхозтар болгаш совхозтар келир чылдың бедик дужуду дээш демисешпишаан, эң эки агротехниктиг хуусаада—сентябрь 1-де күзүн тарыыр культураларның тарылгазын дооскан. Күсеу тарылганың планы 104 хуу күүсетинген. Эрткен чылга бодаарга, 23 мүн га хөй күзүн тарыыр кызылтас тарытынган. Колхозтар болгаш совхозтар 1955 чылдың часкы тарылгазынга үрезин уруушкунунуң талазы-биле ажылдарны чорудуп турар.

(СЭТА).

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ

Улуг Октябрьның 37 чыл оюнга алдар кылдыр

КИШИНЕВ. Улуг Октябрьның үжен чеди чыл оюнга алдар кылдыр социалистиг чарышты Молдавияның ажылчы чоннары калбартып турар.

Тираспольдуң Киров аттыг механика заводунуң коллективи бо хүннерде чедишкинниг ажылдап туроралар. Ажылчыннарның чартыындан хөйү чыл нормазын шагда-ла күүсеткеннер. Эрткен чылдың сентябрьның деңнели-биле алырга, нефть шимчедикчилериниң, центробеж насостарның, артык кезектериниң бүдүрүлгези барык-ла ийи катап улгаткан. Чоокта чаа металлистер мал ажылының фермаларынга херектиг аксылыг оруктарны бүдүрериче киришкеннер. Байрылалга чедир колхозтар шак ындыг оруктарның он-он комплектилерин алырлар.

Чиик үлетшүрүүн бүдүрүлгелериниң ажылчыннары графикти дыка кызыырганнар. № 4 дааранылга фабриказының коллективи тос айларның планынан ажыр чартык миллион рубльдиң хевин берген.

Дубоссар ГЭС-тин тудуунда октябрь мурнунуң чарыжы улам-на калбарып турар. Днестриң унун тугларын хуусазындан бүдүн чартык хүн эрте дооспушаан, тудугжулар байырлалга чедир ийи чүс мүн кубометр довуракты чер плотинага салырын оралдажып турарлар. ГЭС-тин бирги турбиназында бүгү монтаж-өөтелге ажылдарын ноябрь 7-ге чедир доозарын шиитпирлээн монтажниктер бедик хүлээлгени алганнар.

ХАРЬКОВ. Хоорайның машина тудугжуларының ортузунда октябрь мурнунуң чарыжы калбарган. Харьковтуң мурнакчы бүдүрүлгелери тос айларның бүдүрүлге планнарының хуусаа бетинде күүсетингенинин дугайын рапорттап турарлар. «Поршень» заводтуң коллективи графиктен мурнай ажылдавышаан пландан ажыр продукцияны бүдүрүп эгелей бергеннер. Чыл эгезинден бээр аңаа эрткен чыллың ол-ла үеэниң деңнелинден барык-ла бүдүн чартык катап хөй көдээ ажыл-агый машиналарының янзы-бүрү артык кезектерин белеткеп кылган. Оларның бот-үнези он хуу чиигээн. Ооң үлүүнден бүдүрүлге түс-түс мүн рубльдиң пландан ажыр камналгазын алган.

(СЭТА).

Сталинградта чаа планетарий

СТАЛИНГРАД. Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарының белээ болур Сталинградтың планетарийниң байырлыг ажыдыышкыны сентябрь 19-та Тайбың кудумчузунга болган.

Планетарийниң кырында мөңүрүктүң кырында чер бөмбүрзээниң македин көдүрүп алган херээжен кижиниң хүлер скульптуразын тургускан. Ол чер бөмбүрзээнде тайбыңның көге-бугазын кылган. Ол херээжен кижи бир холунда кызылтас сновун тудуп турар.

Совет Эвилелиниң болгаш Герман Демократтыг Республиканың туктары-биле шиметинген планетарийниң чанында митинг болган. Ажылчы чоннар депутаттарының Сталинград хоорай Совединиң күүскомунуң даргазының оралакчызы эш Обуховтуң эге сөзүнүң соонда Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарының Сталинградта келген төлээлериниң баштыңы, фашизмге истетирип сүрдүрген кижилер каттыжыышкынының даргазы О. Гешке митингиге чүве чугаалаан.

Митингиге ол ышкаш РСФСР-ниң Культура министри эш Зуева, планетарийниң тулукчузу эш Бурухин болгаш өскелердээ чүве чугаалааннар.

Ол хүн планетарийге баштайгы сеансылар болгаш лекциялар болган.

(СЭТА).

Маңаа Н. Островский чурттап турган

Москваның эң-не хайымныг магистралдарының биразында — Горький кудумчузунда № 14 бажыңда чогаалчы Николай Алексеевич Островскийниң бажың-музейи туруп турар.

Аңаа чогаалчының сөөлгү амыдыралының эрткени ооң ажылчын ерээлин көрүкчүлер көөрдер. Ында бүгү түүлдерни Н. Островскийниң турганында ышкаш ынчаар тургускан. Шкафта болгаш диван полказының кырында К. Маркстың, Ф. Энгельстиң, В. И. Лениниң, И. В. Сталинның чогаалдары, орус классиктериниң болгаш совет литератураның чогаалдары, даштыкы авторларның номнары бар. Орун чанында—бижик кагар машиналыг столчуган. Аңаа авторнуң адап бергени-биле «Шуурганның төрүүгени» деп романның бирги кезээн бижээн. Бижик столунуң кырында радиоприёмник болгаш репродуктор.

Ол өрээлге ооң караанын шоо баксыраан болгаш шимчеп албас апарган, ынчалза-даа бодунуң сыйлыш чок күзелсоруун кадагалаан Н. Островский хайныышкынныг ажылын үргүлчүлеп турган. Ол өрээлден комсомолдуң IX Бүгү-уроин съездизиниң төлээлеринге радио дамчыштыр ол байыр чедирген. Аңаа чурттун алдар сураглыг кижилери, бүдүрүлгениң мурнакчылары кээп турган. Аңаа чогаалчылар Серафимович, Фадеев, Шолохов чорааннар. Островский бодунуң аалчыларыбиле — комсомолчулар болгаш аныяктарбиле чугаалажып турган.

Совет аныяктарның характерин тургузарынга улуг рольду Н. Островскийниң чогаал ажылының болгаш амыдыралчы эрес-дидим чорунуң ойнаанын музейнин экспонаттары көргүзүп турар. Өрээлдин ханаларында — Краснодонның модыларының, Зоя Космодемьянскаяның, Лиза Чайкинаның, Александр Чекалиниң портреттери. Оларның кижи бүрүзү Павел Корчагиниң чалбыыштыг арыг овур-хевирин бодунуң чүрээнге бүгү амыдыралының дургузунда кадагалап эрттирген. Витриналарда—«Кад канчаш катканыл» деп номнуң өзөк өткен болгаш мина бузундузунга ертенген экземплярлары. Ол номну Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында Төрөөн чуртту камгалап турган дайынчылар номчуп турганнар.

Фото чуруктарда—Корчагиниң болгаш Островскийниң алдарлыг аттарын эдилеп турар мурнакчы комсомолчу бригадаларының киржикчилери. Волга-Доннуң тудугжуларынга музейниң белекке бергени «Кад канчаш катканыл» деп номнуң экземпляры кичээнгейни хаара тудуп турар. Ам ол ном база катап Москвада. Волга-Доннуң В. И. Ленин аттыг судно чоруур каналының тудуунда ЭШ—14/65 деп кылаштап чоруур экскаваторнуң экипажынга чогаалчы-коммунист Николай Островскийнин адын тывысканының дугайын ол номнуң картында бижээн. Ол экипажтың начальниги А. Усковка Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры атты тывыскан.

Совет аныяктарның ынак романы «Кад канчаш катканыл» даштыкы чуруттарда безин калбаа-биле биддингир. Ол 26 чуруттарга 92 үндүрүлгелер-биле үнген. Ооң кыдат дылда экземпляры, боттарының төрөөн чуртунуң хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш демисежип турган Кыдаттың Улустуң хосталга армиязының солдаттары ону номчуп турганнар. Кыдат төлээлерден келген дыка хөй белектер музейде кадагалатынын чыдар. Кыдаттың чурукчуларының чуруктарының альбому, «Кад канчаш катканыл» деп шиниң фото чуруктары. Болгар, польша, румын солуннардан болгаш сеткүүлдерден алдынган түүлдерни делгээн.

Н. А. Островскийниң пластинкада биаитинген үнүн көрүкчүлер ханы кичээнгей-биле дыңнап турарлар. «Чүгле буруңгаар, чүгле от шугумунче, чүгле тиилелгеже бергелерни тазарты болгаш чүгле тиилелгеже—ооң өскээр кайнаар-даа эвес!» деп чогаалчының сөстерин кажаалаа үттүп болбас.

(СЭТА).

Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинде эң эки малдар

Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезиниң экспорт комиссиязы 1954 чылда делгелгениң чемпионнары кылдыр эң эки малдарның болгаш куштарның 189 экземплярларын бадылаан. Мыйыстыг улуг бода малдың талазы-биле 20 чемпионнарны, үрелиг хаваннарның талазы-биле 29, семирти азыраан хаваннарның талазы-биле —58, хойларның—45, аъттарның —24 чемпионнарын бадылаан.

Кострома уксааның инектериниң арызында эң экиге «Караваево» совхозтуң «Солат» деп бугазы санатырган. Ооң үре-төлү дунгужун төрөөн 26 инектерден ортумаа-биле бедик үстүг 5236 килограмм сүттү алган. «Салат» деп буганы малчын П. Воробьев өстүрүп доруктурган. Ол-ла совхозтуң «Камса» деп инээ хөй үстүг сүт саарының талазы-биле делгелгениң чемпиону. Саалданың бүгү дургузунда ооң 4,01 хуу үстүг 15183 килограмм сүттү алган.

Чернигов областың Киров аттыг колхозунуң симменталь уксаалыг «Зозуля» деп инээ хонукта саалдада 59 килограмм сүттү берген. Аңаа ону Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры И. Олексенко саап турган болгаш делгелгеге белеткээн. Саалданың бүгү дургузунда «Зозулядан» 3,8 хуу үстүг 12761 килограмм сүттү саап алган. Чернигов областың «Тростянец» деп үрелел ажыл-агый черинин симменталь уксаалыг «Нивелир» деп бугазы бодунун 1200 килограмм деңзизи-биле шылгарап турар. Ону малчын В. Рудницкий өстүрүп доруктурган.

530 килограмм диригг деңзизиниң талазыбиле рекорд болуп турар Краснодар крайның «Венцы Заря» деп үрелел совхозунуң «Самоучка» деп эскыр хаваны делгелгениң көрүкчүлериниң улуг кичээнгейин хаара тудуп турар. Ставрополь крайның Левокумский районунуң «Красный буденновец» колхозунуң кавказ уксаалыг № 171 кошкарын хөйжу Мария Калайтанова өстүрген, ол кошкарны бүдүрүкчүлүүнүң талазы-биле шылгарангай деп санаан. Ооң деңзизи 142 килограмм, бир кыргыдала ол тос сантиметр узун 23,2 килограмм дүктү берген.

Ордовтуң челер уксаалыг «Квадрат» деп доруг аксыр бүгү-эвилелдиң 7 улуг шаңналын ойнап алган. Ол дөрт харлыында 3200 метрге чарышка бүгү-эвилелдиң рекордун 4 минута 22 секундада маңнап, чаалап алган. Ол аксыр Москванын аът заводунуу болгаш ону аът ажаакчызы Екатерина Савина доруктурган.

Делгелгениң дырыкы шелүнге аар чүве сөөртүр шилги-ала «Сатира» деп аъттың көстүп келири-биле адыш часкаашкынны диңмиреп үнер. Арзамас областың «Дужут хүнү» колхозунуң ол күчү-шыдалдыг аъды 15 тонна 453 килограмм чүктү сөөрткен.

Москва областың «Горки II» совхозунуң орустуң ак уксаазының тагааларылың биразын чыл дургузунда 320 кезек чуурганы берген. Чуурга бүрүзү ортумаа-биле 60 грамм деңзилиг. Ол укованың чемпионунга ортумаа-биле, 65 грамм деңзилиг 315 чуургаларны берген тагаа болган. Москва областың Кучинскииниң селекция куш совхозунуң орустуң ак уксаалыг № 574 тагаазы беш чыллың дургузунда ортумаа-биле 62 грамм деңзилиг 1031 чуургаларны берген, ол тогаанның деңзизи 2,4 килограмм.

Москва чоогунун «Березки» деп үрелел совхозунуң кыс казы 9,2 килограмм деңзилиг; Свердловск областың «Исток» совхозунуң «ак великан» уксаалыг кыс боратоолайы 4 катап төрөөнинин иштинде 32 бера-тоолай ооларын берген. (СЭТА).

Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинде

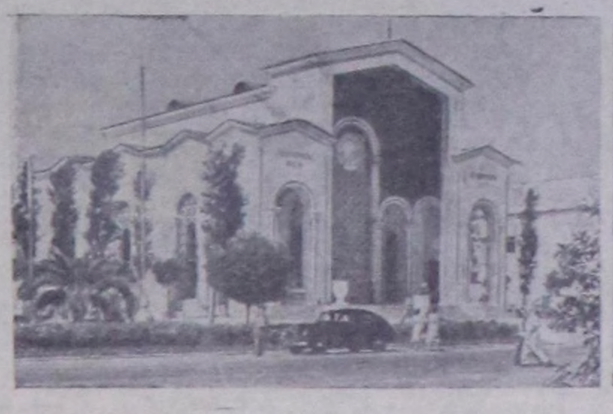

Чурукта: Армян ССР-ниң (оң талазында) болгаш Литва ССР-ниң павильоннары.
Фото Н. Грановскийнии.

СЭТА-ның пресс-клишези.

Көдээ ажыл-агый ажылдарын бедик темпилиг чорудар

Мурнакчы комбайнёр

Сарыг-Сеп МТС-тин комбайнёру Степан Владимирович Чепрасов дужут ажаап алышкынын чидириг чокка кыска хуусаада чорудары-биле бодунуң комбайнын бүгү талалыг септеп доосканы Каа-Хем районда «Кызыл тук» көдээ ажыл-агый артелиниң тараазын кестирип эгелээн. Ол бүгү колхозчуларны күш-ажылче идепкейлиг эвилелдеп, оларга бодунуң күш-ажылчы үлегерин көргүзүп, хүнде бүдүрер ажыл нормазын үргүлчү ажыр күүседип келген.

Эш Чепрасовтуң агрегадының коллективи боттарының курлавырларын болгаш бүгү аргаларын саналаш «Сталинец—6» деп комбайн-биле сезонда 700 гектардан эвээш эвес тараана чидириг чокка, эки шынарлыг ажаап алырын хүлээнгеннер.

Комбайнёр комбайнның техниктиг ажаалгазынга кол кичээнгейни салып, турары-биле комбайн биче-даа үзүктелишкин чокка ажылдап, 11 ажыл хүнүнде 240 ажыг гектар тараана кестирген. Тараанын кезерин, арыглаарын, кургадырын харугла чорудуп, колхозчулар комбайнның бункериндан тараана биче-даа саадатпайн шанче сөөртүп турарлар.

Эш Чепрасов хүн бүрүде бүдүрер ажыл нормазын үргүлчү ажыр күүседип, чамдыкта 33 гектарны хүнде кестирип турар. Колхозтуң тараазын чидириг чокка ажаап бээри дээш, ам-даа каш дапкыр күженнишкинниг ажылдаарынче колхозчуларны, механизаторларны эш Чепрасов кыйгырып турар.

Күрүне мурнунга бирги хүлээлгезин күүсеткен

ТЭЭЛИ. (Телефон-биле). Бай-Тайга районнуң колхозчу тараажылары болгаш механизаторлары күскү хову ажылдарын база күрүнеге тараа белеткелиниң планын чогуур үеэнде доозар дээш чүткүдүг ажылдан турарлар. Сентябрь 20-де «Мурнакчы» көдээ ажыл-агый артели (даргазы эш Доржуддай, парторганизация секретары эш Сандык) күрүнеге тараа дужаарының болгаш МТС-тин ажылдап бергени дээш натура төлевириниң планын 101 хуу күүседип, тараа белеткелиниң черинге 90 ажыг тонна тараана киргген.

Комбайнёрларын эш Бервелихин сезон эгезинден бээр боду чоруп кестирер комбайн-биле 194 гектар тараана кестирип, ол бүрүзүнден ортумаа-биле 17 центнер дужутту ажаап алган. Ол болза, «Дон-Терек» колхозтуң тараазын кестирип доосканы, ам Молотов аттыг колхозта барып ажылдай берген.

Районнарда дужут ажаап алыышкынының болгаш күрүнеге тараа дужаалдазының чоруп турарының МЕДЭЭЗИ

(1954 ч. сентябрь 20-де, хуу-биле)

Районнар	Күрүнеге дужаганы	Кестинген тараа культуралары
1. Бай-Тайга	83,9	51,8
2. Чөөн-Хемчик	79,2	47,5
3. Каа-Хем	77,1	62,9
4. Сүт-Хөл	73,7	31,7
5. Эрзин	70,0	100,0
6. Улуг-Хем	62,0	38,5
7. Барыын-Хемчик	52,1	44,7
8. Кызыл	46,0	34,5
9. Таңды	36,9	44,8
10. Чаа-Хөл	31,5	29,1
11. Бии-Хем	30,3	26,1
12. Өвүр	29,2	63,3
13. Тес-Хем	13,6	77,8
14. Тожу	—	62,5

Районнарда сиген кезилдезиниң чоруп турарының МЕДЭЭЗИ

(1954 ч. сентябрь 20-де, хуу-биле)

Районнар аттары	Белеткээн сиген	Салган силос
1. Каа-Хем	109,2	101,7
2. Эрзин	97,2	103,0
3. Өвүр	85,8	83,3
4. Чаа-Хөл	78,0	125,4
5. Тожу	77,2	101,4
6. Бии-Хем	71,1	91,0
7. Барыын-Хемчик	69,5	107,7
8. Улуг-Хем	67,5	116,4
9. Чөөн-Хемчик	65,4	94,2
10. Бай-Тайга	62,8	119,3
11. Таңды	61,8	96,7
12. Тес-Хем	61,5	13,5
13. Кызыл	60,6	62,2
14. Сүт-Хөл	57,5	109,6

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Облпотребсоюзта партия организациязы

Областың хереглекчилер ниитилелинде партия организациязы (партбюронуң секретары эш Володский) партийжи-политиктиг болгаш партийжи-организастыг ажылды экижиткениниң түңнелинде бодунуң ажылынга чамдык түңнелдерни чедип алган. Партия чырыдыышкынының системазынга 1953—1954 өредилге чылдарында партия төөгүзүн өренириниң талазы-биле кол хевириниң ийи бөлгүмнери ажылдап турган. Анаа 29 дыңнакчылар турганнар, оларның иштинде коммунистер, комсомолчулар болгаш партия кежигүнү эвес активчилер өренип турганнар. Бөлгүмнериң дыңнакчылары партия төөгүзүнүң он үшкү эгезинге чедир өренгеш, түңнел кичээлдерге быжыг билигни шиңгээдип алганын көргүскеннер.

Бөлгүмнериң дыңнакчылары өренир кол темаларындан аңгыда СЭКП ТК-ның сентябрь болгаш февраль-март Пленумнарының доктаалдары-биле база ССРЭ-ниң Дээди Совединиң V сессиязының материалдары-биле танышканнар.

Партия чырыдыышкынының системазында өредилгениң 1953—1955 чылдарында партия төөгүзүн өренириниң кол хевириниң бөлгүмүнүң составы четчелетинген, 9 кижи партия хооркомунуң чанында марксизм-ленинизмниң кежээки университетинге, 7 кижи хоорайда партияның кежээки школазынга, 9 кижи марксизм-ленинизмни бот-кичээл-биле өренирин шилип алганнар.

Төп аппараттың болгаш партия эге организациязының каттыштырып турары садыг базазында, тудуг конторазында чамдык ажылдакчылар политиктиг өредилгеден аңгыда тускай мергежил талазы-биле өредилгени база чедип ап турарлар. Чижээлээрге, коммунист эш Аксельрод кооператив техникумун 4 чыл иштинде бот-кичээл-биле өренип доосканаш, бараан талазы-биле тускай мергежилди чедип алган.

Партбюронуң агитколлективиниң кежигүннери танылыг ажылын база чорудуп турарлар. Төп аппараттың, садыг базазының болгаш тудуг конторазының ажылдакчыларынга политинформациялар, илеткелдер, беседалар болгаш солун номчулгалары база чоругунуп турар. Партийжи даалгаларны ак-сеткилдиг күүседип турар эштерни демдеглээри база чугула. Оларга эштер Соколова, Бутанаев, Друско олар хамааржырлар.

Партия организациязының органы хана солун доктаамал үнүп, ажылда четчестерни арын-нүүр барымдаалавайн бижип турар. Чижээлээрге, эштер Володский, Сидоркин, Ложин, Кузьмин болгаш өске-даа эштерниң ажылында четчестерни хана солун илередип бижиирге, ону партбюрога көрүп, чогуур хемчегларни ап турган.

Партия организациязы хөй-ниити организацияларынга улуртулганы база боттандырып турар. Оон түңнелинде профзвилел, комсомол организациялары хоорай чаагайжыдылгазынга, бот-тывынгыр уран-чүүл бөлгүмүн организастаарынга кичээнгейни сала бергеннер. Коммунистер эштер Бутанаев биле Утев оларның улуртулгазы-биле 1562 дөс ыяштарны тарып олурткан болгаш оларның ажаалдазы эки болганы-биле тарып олурткан ыяштар барык шупту үнген. Оон ынай эш Барахтаевтиң организастааны бот-тывынгыр уран-чүүл бөлгүмү концерт көргүзүглерин 15 удаа кылган.

Оон-биле чергелештир партия организациязының ажылында четчестерни демдеглевейн барып болбас. Партияның бүтү кежигүннериниң хуралы 12 удаа болган. Ынчаарга хүлээп алдынган шиитпирниң күүселдези багай организастатыныш, оон күүселдезиниң хыналдазы четпес чоруп турар. Оон хараазы-биле партияның болгаш күрүнеңиң сагылга-чурумун үрөөр чоруктар бар бооп турар. Чижээлээрге, ниити чемненилге черинің начальниги турган партия кежигүнү Лопин арагалар чорукче хандааш, ниити чемненилге черинің ажылын онза бакыраткан турган. Ол ышкаш партбюронуң секретарының ортакчызы турган Решетников, партия кежигүнүнден үндүрткен Денисов олар ыкган ажылынга харысалга чоктаныш, ажыл-шагы үзүп, арагалан, күрүнеңиң болгаш партияның сагылга-чурумун үреп турда, партия организациязы өй-шаанда хемчет албайн барганы канчан-даа таарышпас.

Тыва улус амгы үеде боттарының улуг байырлалынга—Тываның Совет Эвилелинге киргениниң он чыл оонга ажылагый болгаш культура тургузуушкунунуң талазы-биле чедишкиннерлиг ужуражыр дээш социалистиг чарышты калбартып турар. Ынчаарга, садыг ажылдакчыларының мурнунда чонга бараан болурунуң хүндүлүг сорулгазы база тургустунуп турар. Ол сорулганы чедишкинниг күүседири—бистің партия организациявыстың эң чугула сорулгаларының бирээзи болур.

И. ЛОПСАН.

Агитаторлар тараажылар ортузунда

Чөөн-Хемчик районунуң «Искра» колхозунуң партия организациязы (секретары эш Шыңгыр-оол) күскү хову ажылдарының үезинде колхозчулар ортузунга агитас-массалыг ажылды эки организастаан.

Хову ажылында 97 кижи ажылдап турар. Оларның ортузунда 12 агитаторлар бар. Олар тараа ажаап алышкынының хүннеринде агитхуудусту 8 катап, хана солунну 3 удаа үндүрген. Хүндүлел болгаш көргүзүг самбыраларының материалдарын 2 хонгаш-ла таартып турар.

Агитколлектив район болгаш область төвүнден келген ажылдакчыларның дузаламчызын ажыглап, тараа ховузунга күскү ажылдар эгелээнден 6 удаа лекция номчулгаларын организастаан. Бүгү-ле тайылбыр массалыг ажылдарны ажылагыйжы сорулгаларны чедишкиниг күүседириниң айтырыглары-биле холбаштырып, социалистиг чарышты организастаарын күштелдирген. Агитаторларга эштер Айыжы, Самдан, Шыңгыр-оол олар эки ажылдап турарлар.

Совет Тываның 10 чылының байырлалынга чедишкиниг ужуражыр дээш чарышка мурнакчылар база илереп турар. Комбайнёр эш Кононов «Сталинец-6» деп комбайн-биле он бир ажыл хүнүнде 223 гектар тараны ажаап алган. Тракторист эш Кертик-оол база-ла эки ажылдап келген.

Колхозчулардан тараа арыглакчылары эштер Сапылдай, Сундуй-оол, Деспил-оол, тараа сөөртүкчүлери М. Кошкар-оол, О. Кошкар-оол олар онза шалыпчы ажылдап, хүн-бүрүнүң ажыл нормазын 150—200 хуу күүседип турарлар.

М. ЧҮЛЬДҮМ.

Чуртта ГЭС-тер тудуглары

Куйбышевгидрострой

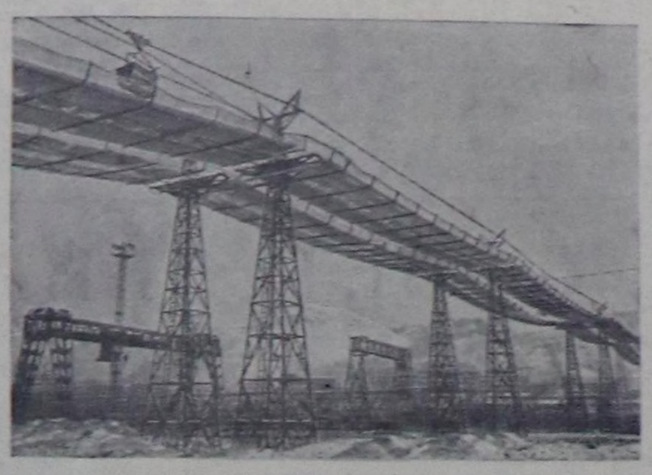

Могутова дааңда даш үүредир заводтан бетон заводунга чедир аскылыг канат орудтарның участогу ажыглалда кирген. Ол участокта дөрт кан канат орудтан 70 ажыг вагонеткалар шимчеп чоруп турар болгаш олар шакта 180 тонна сайны дажыглап турар.

Чурукта: аскылыг канат орудтарның участогу.

Фото **Н. Финиковтуу.** СЭТА-ның пресслишези.

Горькийниң гидроэлектростанциязы

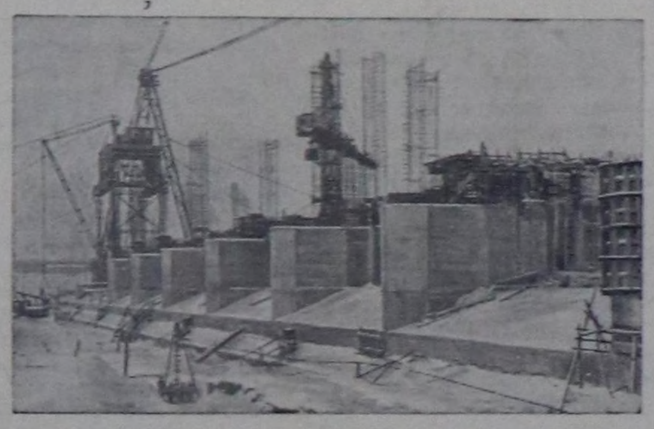

Горький хоорайдан ырак эвесте, Волга хемде бешки беш чыл планының улуг тудугларының бирээзи болур— Горькийниң гидроэлектростанциязының тудуу чоруп турар. Тудугжулар ГЭС-тің тудуунуң адаанда чер казар ажылдарның онаалгазын хуусаа бетинде күүсеткеннер, суг мөөңнээр плотиналарның болгаш шлюзтерниң тудуун дооскан.

Чурукта: суг мөөңнээр плотиналарның тудуушкунунуң ниити хевири.

Фото **П. Вознесенскийнин.** СЭТА-ның пресслишези.

Ангарада улуг тудуг

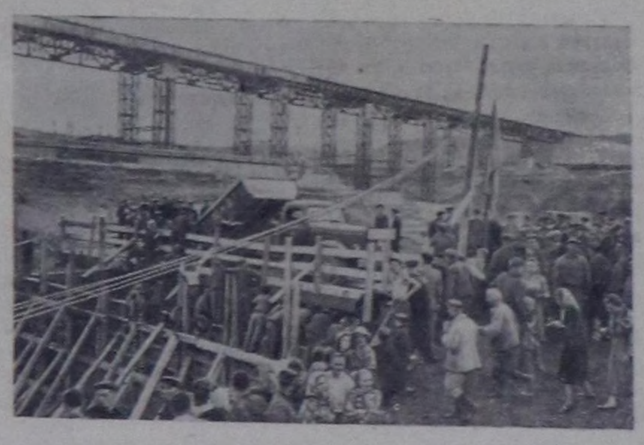

Иркутск. Ангараның гидроэлектростанциязының тудуунуң фундаментизиниң салыышкыны чоокта чаа болган.

Чурукта: баштайгы тонна бетонну ГЭС-тің тудуунда салып турары.

Фото **М. Калихманныы.** СЭТА-ның пресслишези.

Нарва ГЭС-тің тудуунда

Нарва ГЭС-тің тудуунда ажыл дүнхүн чок үргүлчүлеп турар. Нарва ГЭС-тің ажылдап эгелээри-биле Эстониядың, Ленинградтың болгаш Ленинград областың үлетпүрлери, кедээ ажыл-агыйы чиик ертектиг электри энергиязын алырлар. Ол чорук, улус ажыл-агыйының алзын хөй чугула проблемаларын шиитпирлээрин хандырар. Ылаңгыя Нарва хемге, Чуд болгаш Псков хөлдеринге суг оруу эжикжир, чүге дээрге, ол суг бассейннеринге сугнуң деннели дыка кедүрлү бээр. Эстониядың сланцылыг бассейнин болгаш Кренгольмскиниң пес-таавы комбинадын оон ынай сайырадырынга делгем аргалар ажыттынар. Пес-таавының үш фабрикаларының тудуушкуну ам безин эгелей берген. Оон ынай, балык өстүрериниң чуртта эң улуг заводу түттунар, ол чорук Эстониядың болгаш Ленинград областың мөөң сугларынга балык курлавырын дыка арбыдадыр.

Нарва ГЭС-тің тудуг району кежээ хөй санныг оттар-биле чырытыланып турар. Күчүлүг он-он прожекторлар электри чырыы-биле тудугнуң шөлүн чырыдып турар. Кол ажылдар чер болганда калбак фронту-биле чоруп турар. Үш чугула объектилерниң —ГЭС бажыңының, плотинаның болгаш суг дамчыдар каналдың тудуу харыугда чоруп турар.

ГЭС-тің бажыңын тудуп турар черде, күчүлүг кедүрер краннар боттарының согуннарын дээр шаар бедидир кедүрүп алган турорлар. Оларның дузазы-биле арматура, ыяш, монтажтың кезектери, дериг херекселдер дажыглатынып турар. ГЭС-тің чанында бетон заводу бар. Нарын металл конструкциялар кылыр арматура цехи ында чатыла берген. Ырак эвесте, суг дамчылар каналдың төннелчек эринде кылаштап чоруур экскаваторнуң согуну чайганын турар. Ол каналдан казып каапкан довуракты оргулап турар. Үүгле чаңгыс ай иштинде безин экскаватор 110 мун кубометр довуракты каскан. Оон ынайларга нарын металл дериишкиннер көстүп турар. Ол механизастатынган бетон салыкчызының суг дамчылар каналдың чалдарын болгаш дүвүн бетоннап турары ол.

Тудугнуң кол участогу болур ГЭС бажыңының тудуунуң ажылы онза чедишкиниг чоруп турар. Ол—каналдың хемче үнген аскында улуг хаяның эдээнде чатылган. Бажыңның фундаментизин салып каан болгаш турбинаның монтажы чоруп турар котлованче үстүнден куду көргеш, ол бүгүнү кижиниң холу-биле кылып каан деп чүвеге бүзүрөөри берге. Ол канчаардаа аажок улуг котлованга он ийи каът бажың хостуг сыңа берип болур. Каң аргыгларның аразында арматурщиктер, бызаңчылар, бетонщиктер ажылдап турар. Электри сварканың сырылаап чаштанчылары кызаңайндыр дүжүп турар.

«Эң-не улуг бергелер соовуста чыдып калган. 350 мун кубометр довурак котлованда үндүр кастынган. Бир эвес ол бүгү кастынган довуракты чаңгыс черге бөлер болза, чартык километр дөжектиг, үүс метр бедик даг болу бээр ийик. Ынчаарга, бис ол довуракты шуптузун сөөртүп каапкан бис. Аңаа чеже хире машина хереглетинер-дир бодап көрүңерден?» деп, тудугнуң кол инженери эш Левшин чугаалап турар.

Монтажниктер котлованның дүвүнде үшкү турбинаның дөжөнің адаанда арматураны тургузып турарлар. Ол бөлүктүн доостуру-биле ГЭС бажыңының тудуунуң адакы кезээ бүрүн доостур. Бетоннуң салыышкыны өм кидин түлүк үеинде. Бетонну ол черниң чартык автоматтыг заводунда белеткеп турар. Ол бүдүрүлге хүнде 600 ажыг кубометр продукцияны берип турар. Заводту үүгле дөрт кижи ажылдадып турар. Чиг-этти заводче чедирери база механизастатынган. Белен бетон насостарның дузазы-биле хоолай дамчып блокче кире бээрге электрилиг вибраторлар ону арматурага салып турар.

Плотинаның тудуунда ажыл база-ла калбак фронту-биле чоруп турар. Кренгольм ортулуктуң соңгу талазында хемни бооп алган улуг участок черни чаалап алгаш, тудугжулар ам кылдынар плотинаның даактарын кылып турарлар. Оон бедии—16 метр. Ол сугну энергетиктиг каналче дамчылар болгаш 200 дөрбелчин километр шөлдүг улуг суг шыгжамырын тургузар арганы бээр. Суг шыгжамыры Нарвадан Ленинград областың Кингисепп хоорайынга чедир дола бээр.

Плотина-биле ГЭС бажыңының аразында суг дамчыдар каналдың оруу шөйлү берген. Ол болгунуң эгезин плотинаның соңгу талазында суг шыгжамырындан алыр болгаш хемниң чөөн талакы эринде турар чуртталга кварталдарын болгаш фабрикаларны ойуп эткеш, Нарваның суг ужарларының адаанда тулуп турар ГЭС-тің бажыңынга чыпшыр агып кээр. Бетон-биле хоюглап каан каналдан суг ГЭС-тің турбиназынче дамчып келир. Каналдың узуну ийи километр чартык чедип турар. Ону казарда тудугжулар ийи миллион дөрт үүс мун кубометр довуракты казып үндүрер ужурга таварышкан.

Бо хүннерде, тудугда Василий Башковтуң монтажчы турбинчилер бригадазының дугайын хөй-биле чугаалажып турор. Ол, чоокта чаа доозулган улуг тудугдан келген. Башков турбина монтажын кылырда бирээзи-ле 120 тонна децилиг статор дугуюн эптээринден эгелээн. Кажан дугуйлар эптетине бергенде Башков оларны турбинаның бетон дөжөнге канчаар тургузарын бодай берген. Тудугда бар кедүрер кран үүгле 15 тоннадан хөй эвес үүвени кедүрер ужурлуг. Күчүлүг кедүрер кранның келирин маназар чүве болза, үнелиг хөй шакты ышкынып болур. Байдалды өренип көргеш, дугуйлар чыткан шөлден ГЭС бажыңында турбинаның бетон дөжөнге чедир рельстиг эстакадты тургускаш, оон тракторнуң дузазы-биле дугуйну чогуур черинге чедирип алырын Башков сүмелээн. Башковтуң сүмези хүлээп алдынган. Эстакадтың ыры-биле, С—80 деп күчүлүг ийи тракторлар демир армаданы сөөртүп алгаш, чылып чоруп-каннар. Дугуйларны сөөртүп чедирериниң болгаш оларны турбинаның бетон дөжөнге салып эптээриниң берге айтырыы ынчаар шиитпирлетинген.

Ажыл херекке чогаадыкчы болуру, инженер-техниктиг ажылдакчыларның ажылчыннар-биле сырый кады ажылдажылгазы болгаш тудугжуларның күш-ажылчы кедүрүүшкүнү—бо бүгү шупту чедишкиннерни хандырып турар.

Нарва хемниң суу шашкын агып чыдар. Суг ужарларының районунда суг агымының дүргени шакта үүс километр чедип турар. Сугнуң ыңдыг күжү улус ажылагыйынга муң-муң киловатт-шак электри энергияны бээр күчүлүг суг генераторларының турбиналарын удавас хөделдирип турар апаар.

Ол хүн ырак эвес.

В. БОНДАРЧУК.

ПАРТИЙЖИ ТЕМАЛАРГА

Партийжи ажылга кижилерниң онзагай байдалын таарыштыр көөр дугайында

Ам партия аар индустрияны улам ыңай хөгжүдериниң, кедээ ажыл-агыйны шыңгыы кедүрериниң, улустуң хереглел бараннарын бүдүрерин калбартырының канчаар-даа аажок улуг сорулгаларын шиитпирлеп турар үеде партийжи ажылды күштелдирери онза чугула болуп турар.

Партийжи ажыл бодунуң утка-шынарының талазы-биле алырга—кижилер-биле ажыл болур. Чугаа күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер дугайында, чаа техниканы эки ажыглаар дугайында, дүжүт ажаап алышкынының азы кедээ ажылагый продуктуларының белеткелдериниң дугайында чоруп турар болза-даа, партийжи ажылдакчы херекти ап көөрде, хамыктың мурнунда кижилерниң организакчызы болгаш кижизидикчизи болган турар ужурлуг. Партийжи ажыл эренгейлээр, ажылды чаңгыс ай хөп-майык өзугаар чорудар дээр чорукту болдурбайн турар дээрзин билир херек. Ол ажыл кижилерниң онзагай байдалдарын барымдаалар болза, чедишкиниг чоругунуп болур.

Чижек кылдыр иштики партийжи ажылды ап көрээли. Оон сорулгазы болза, бүгү партия организацияларын партияның солган сорулгаларын чедишкиниг күүседип шыдаар өзулуг дайынчы аргалыг болгаш күчүлүг болдуралы; коммунистерниң медерелин олар партияның политиктиг дайынчылары болур деп чүвени билириңге чедир кедүрери, оларның идепкейин болгаш бот-тывынгыр чоруун соксаал чокка хөгжүдери, оларны партийжи ажылдың удуртулгазының хөрөөнче хандыдып кирери, дааскан херек дээш харыысалгалыг болур чорукту болдарынга кижизидери болур. А ону чедип алыр төлээде, коммунист бүрүзүн тус-тузунда билип, бир эвес херек апараа дузаламчыны көргүзер, кажан негетине берзе өй-шаанда эдер херек.

Үүгле кижилерниң онза байдалын ап көөр чорукту боттандырбышаан, коммунистиң хөгжүлдезиниң деңнелин, оон аргалын болгаш чүткүлүүн билбишаан, ажылды шын организастап, партийжи күштерни билири-биле хуваап, партия организациязынга бот-тывынгыр чорукту болгаш инициативаны хөгжүдүп болур. Кымга кандыг ажылды дагзын болурун билири кончуг чугула. Ажылдың янзы-бүрү талаларынга янзы-бүрү аргалар херек деп В. И. Ленин чугаалап турган.

Ынчалза-даа практикага, хүн-бүрүнүн амыдыралынга организастыг ажылда кол чүве коммунист бүрүзү-биле ажыл болур деп чүвени барымдаалавайн, ону эскербейн барып турары хаая эвес. Кижилерни чаңгыс-ай деңзигүүрлүг көрүп турары үргүлчү болуп турар. Партия организацияларының секретарьлары коммунистерниң негелделерин өренип көрбейн база билбейн турары хаая эвес, олар-биле харылзааны багай тургускан, оларның аргалыынга болгаш чүткүлүүнге дүүшпес ажылды дагзын турар. Партия организациязында хөй-хөй коммунистер мырыңай даалгалар чок болгаш херек кырында ажылды активтиг улуг эвес бөлүү чорудуп турар фактылар база эвээш эвес.

Ново-Тагиль заводунуң, Уралдың вагон заводунуң болгаш Нижний Тагиль хоорайның өске-даа бүдүрүлгелериниң партия организацияларында ылаңгыя даалгаларны хуваар үеинде коммунистернің белеткелдиин болгаш оларның негелделерин үргүлчү барымдаалавайн турар. Таджик ССР-ниң Ура-Тюбинский районунуң Ленин аттыг, Ворошилов аттыг колхозтарының партия организацияларында байдал база ыңдыг болуп турар. Партияның чамдык кежигүннеринге эдээн каш чылдарның дургузында чаңгыс ол-ла даалгаларны берип турар, ол чорук оларның идепкейниң өзүлдезин саладып, чамдык эштер дааскан ажылга сонуургалын чидиреринге чедирип турар.

Кижиге оон сонуургалдыг ажылын дагзыр болза, оон түңнелдери эки болуру билдингир. Ол, ажылга улуг инициативаны көргүзүп болур. Ынчаарга партийжи даалгаларны механиктиг хуваарының практиказы ажыл-херекке үүгле хораны чедирер. Ол практика коммуниске бодунуп арганын хөгжүдер арганы бербейн турар. А ажыл херектиң ужуру үүл дизе, иштики талазы-биле чаңгыс черге доктаавайн, улам өрү кедүрүлген турзун дээш кижиниң аргалын моондактавайн, харын ону хөгжүткен турарында болур.

Ол дугайында бүгү аргалар кайы-даа партия организациязында бар. Коммунист бүрүзү сонуургалды бодаан, кичээнгейлиг болгаш дыңнангыр көрген, удуртулганы билген турар кыдыр ажылды үүгле шак ынчаар организастаан турар херек. Ол чорук партия организацияларының удуртукчулары коммунистерге чоок турарын, ниитизи-биле ап көөр чорукту соскаткан турарын негеп турар, үүгле дээрге, ниитизи-биле ап көөр чорук кижилериниң тус-тузунда шынарын хөгжүтпейн турар. Партия организацияларының секретарьлары коммунистер-биле үүгле хуралдарга, заседаниелерге болгаш чөвүлел хуралдарга ужуражыр эвес, харын олар-биле хүн-бүрүде харылзажып, сеткилиниң ханызындан беседалажып, күштү билири-биле ажыглаары чугула.

Бир эвес партия организациязында иштики партийжи амыдырал хайныгын, партия кежигүннери оон кичээнгейниң төвүнде турар болза, үүгле ол партия организациязы ажыл-агыйның болгаш массаларның политиктиг кижизидилгезиниң талазы-биле чедишкиннерлиг болгаш эки толалыг түңнелдерлиг болурунга идеген болур. Партийжи ажылдакчылар кижилерге, олар-биле тус-тузунда ажылга кичээнгейни бедиткен турарын, кижилер-биле үүгүлүг ажылды чоруларын негеп турар черлерге хажыдыышкынныг методбиле ажылдавазын олардан негеп турар.

Бо негелде партия организацияларында кижизидилгелиг ажылга онза чугула. Чижек кылдыр партия чырыдыышкынын ап көрээли. Ажылга кижилерниң онза байдалын ап көөр чорукту үреп турарының тодаргай хевирлери партия чырыдыышкынында эки-туранын принципин үреп турарының фактыларында илереп турар. Кижи болза, политика талазы-биле өскен болгаш теорияны бот-кичээл-биле өренип болур турза-даа, ону бөлгүмге кирип турар. Теорияны политиктиг билиглериниң минимумун шиңгээдип алыры-биле өренип эгелээр ужурлуг кижилерни бедиткен хевириниң бөлгүмнериниче кирип турары хаая эвес.

Саратовтуң В. И. Ленин аттыг заводунуң партия организациязынга «өредилгеге бүгү-ниитини хаара тудар» дээш заводтуң дузалал ажыл-агыйында ажылдап турар, шынында кичээлдерге келир аргазы чок коммунистерни политбөлгүмнерге кирген (дузалал ажыл-агыйы хоорайдан 50 километр ырак черде турар). Ынчалзадаа «ажыл-херектиң чуруму» дээш оларны бөлгүмге кирип каан. А кажан дыңнакчыларның бирээзи ону политшколага кирер дугайында дилег кылырга, партия организациязының секретарының оралакчызы ону янзы-бүрү чылдактар-биле чемелеп буруудаткан.

Киев хоорайда партияның Подольский райкому партия чырыдыышкынының системазынга өредилге чылын эгелээринге белеткелди саадаткаш, эртирипкен үезин чедип алырын шиитпирлээн. Райком бодунуң төлээлерин бүгү партия организацияларынче чоруткан, олар чеде бергеш, коммунистерниң иштинден кым бөлгүмге азы политшколага, кым бот-өредилге-биле өренирин бир-ийи хүнүң дургузында тодаргайдап апкан турган. Тус-тус кижилер-биле ажылдың, дыңнангыр болгаш кичээнгейлиг көрүүнүң дугайында негеп турар черлерге хажыдыышкынныг методбиле ажылдавазын олардан негеп турар.

Политиктиг өредилгени ынчаар организастаанда ажык-дузазы биче болуру билдингир. Коммунистерниң политиктиг өредилгезин удуртурундан артык нарын ажыл-херек чок деп чүвени уттун болбас. Бир эвес партия организациязы коммунист бүрүзүнүң канчаар өренип турарынга сонуургалды илередир болза, бир эвес ол политиктиг өредилгеге оларның диригсонуургалын хөгжүдер болза, үүгле ынчаарда бо талазы-биле эки түңнелдерни чедип ап болур. Марксисчи литератураны үргүлчү номчуур чорук коммунистиң доктаамал хереглели болган турарын кижизидилгелиг ажылды чорудуп турган чедип алыры чугула.

Чамдык ажылдакчылар тус-тус кижилер-биле ажылдаар чорукту билбейн турары хөй янзы-биле илереп турар. Ону кадрлар-биле ажылга үргүлчү көрүп болур.

Партияның чамдык хооркомнарының болгаш райкомнарының партия эге организацияларының секретарьлары-биле ажылының практиказын ап көрээлиңер. Бо талазы-биле ажыл-херекти хамыктың мурнунда семинарлар чорудары-биле кызыгаарлап, аңаа эдлеглиг сорулгалар дугайында ниити айтыышкын берип турар. Ындыг семинарларны чорудуп турары эки ажыл-херек болур. Ындыг болза-даа, эдээн таварылгаларда партия эге организацияларының секретарьларын кижизидер дугайында партия хооркомнарының болгаш райкомнарының бүгү-ле сагыш-салыышкынын семинарларга мөөңнеп турары шын эвес. Партияның хөй-хөй хооркомнарының болгаш райкомнарының секретарьлары партия организацияларының секретарьлары-биле хуузунда эвээш харылзажып, олар канчаар ажылдап турарын, инициативаны илередип турар бе, кандыг бергелер таваржып турарын болур чогуур-биле сонуургап көрбейн турарлар. А партийжи удуртукчунуң бодунуң шуут ужуражышкынының болгаш беседазының түңнелинде ниити эвес, харын организацияда ажылхеректиң байдалын билириңге үндезилеттинген боттуг чагыг-сүмени берип шыдаар.

Кадр-биле ажыл, оларны кижизидери — нарын ажыл болур. Ынчангаш маңаа чаңгыс-аай доктаатынган майык өзугаар ажылдап, кижилерни онзагай түүлдерин барымдаалавайн ниити принциптерни боттандырын болбас. Партийжи ажылдың негелделиг болуру ышкаш шак ыңдыг эң чугула принципин чижек кылдыр ап көрээл. Негелделиг болур чорукту бүгү кижилерге хамаарыштыр боттандырар ужурлуг, ынчангаш ону удуртукчунуң үүгле ак-сеткилдиг эвес кижилерге хамаарыштыр ажыглап турар кандыг бир докпаа кылдыр көрүп болбас. Ындыг болза-даа, билиндирин сургаарының хемчеглери, кижилерге чедирер саалдарның аргазы янзы-бүрү болган турар ужурлуг. Бир кижиге сагындырыг бээр, ынчангаш болдурган ышкындырын эдип алырын ол орадажы бээр, а өске чамдык ажылдакчыларбиле негетинин турарын өзугаар харылзажыр ужурлуг. Ол дээрге, партийжи удуртукчулар кадрларны кижизидериниң эң ажыктыг арга, хевирлерин тывар; удуртулга болза, чаңгыс ай майык эвес, харын эдлеглиг болган турарын, ол ажылдакчыларны төлептиг болгаш күштүг кылдыр кижизидериңге дузалаан турарын орадажыр ужурлуг дээн ол болур.

Кадрлар-биле ажылда оларны сургаар чорукту үргүлчү чедир үнелеп көрбейн турар. Тодаргай партийжи айтыышкыннар турбуже, хөй-хөй инструкторларга сургаалда ажылы ам-даа кол хүлээлге эвес,

Алжирниң чер шимчээшкининден когараан чонунга ССРЭ-ниң Кызыл крест болгаш Кызыл чартык ай ниитилелиниң эвилелиниң дузаламчызы

Алжирге болган чер шимчээшкинин холбаштыр ССРЭ-ниң Кызыл крест болгаш Кызыл чартык ай ниитилелиниң эвилелиниң күүсекчи комитединиң даргазы профессор Г. А. Митерев Алжирде Кызыл крестиң адрезинче дараазында телеграмманы чоруткан:

«Советтиң хөй-ниитизиниң өмүнезинден ССРЭ-ниң Кызыл крест болгаш Кызыл чартык ай ниитилелиниң эвилелиниң күүсекчи комитеди айыылдыг халаптың болганы-биле холбаштыр Алжирниң улузунга ханы сагыш човаашкынын илередип тур. Чер шимчээшкининден когараан чонунуң салым-чолун чиигедирин күзевишаан, когаралга таварышкан чонга дуза көргүзери-биле 150 муң рубльди Алжирде Кызыл крестиге дамчыдып бээр деп күүсекчи комитет шиитпирлээн».

(СЭТА).

Аас-кежиктиг амыдыралда

Улуг-Хем районнуң Ленин аттыг көдээ-агый артелиниң колхозчузу Ш. Кы-[illegible] хөй уругларның иези.

Оон амыдыралында дыка солун чаа-чаа өскерлиишкиннер болгулаан. 1948 чылда колхоз кежигүнүнге кирген. Колхоз баштаар чери 1950 чылда чаа бажыңны тывыскан, ынчангаш ол мурнунда чурттап чорааны ыштыг кара кидис өөнден шуут адырылган.

Колхозчунуң бажыңының чаны янзы-бүрү ногааларның болгаш олуртун тараан ыяштарның шөлү казстап турар. Оон дашты херимниг. Бажыңының ишти чугайлыг, плита печвалыг, стол, сандайлыг, демир орунналгыг, радиолуг. Оларның чурттап олурары культурлуг, бай. 1954 чылда өг-бүле 680 күш-хүнүт, аңаа баштайгы авзиеланың 68 килограмм тараазын чоокта чаа алганнар.

Колхозчу өг-бүле 12 уругларны өстүрүп кижизиткен. Уругларының эң улуу 2 кижи ол колхозта ажылдап турар. Оон бичези Ш. Николай Кызылдың № 2 школазының X клазын доосказ, ам Бай-Тайга районнуң Мугур-Аксының чеди [illegible] школазының башкызында ажылдап турар, Ш. Кара-оол Ленинградтың Герцен аттыг педагогика институдунуң студентизи. Оон биче 2 кижи Шагаан-Арыгның № 2 ортумак школазының өөреникчилери, күрүне хандырылгазында. Колхозтуң эге школазында 3 кижи өөренип турар. Ада, иениң чанында 6 харлыг Вера, бир харлыг Андрей олар бар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы-биле 1950 чылда Шаравии Кызыл-оолга он бир уругну төрээни болгаш кижизиткени дээш Маадыр-ше деп хүндүлүг атты тывыскан. 1946 чылда «Ленин алдары» деп орденниң III чергези-биле шаннаткан.

Маадыр иенин өг-бүлези хөй уругларлыг иелерге тыпсып турар акша-хөреңгини ай санында база ап турар. Олар 1944 чылдан эгелээш 1954 чылга чедир муң-муң түннерлиг акша хөреңгилерни алган, а бо чылын ай санында 150 рубльди ап турар. Оон-биле кады уругларының эң бичези Андрейден Зоята чедир ол уругларының төрүүнгени дээш хары угда алганы 11700 рубль болуп турар. Ол акшаларны чөп ажыглап, оларның культурлуг өзүлдезинге, идик-хевинге чарыгдап турар.

Д. АРАКЧАА.

Ажылды эки организастаар болза план күүсетинер

Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук», «Искра», Калинин аттыг колхозтары малга сиген, силос белеткээриниң планын ажыр күүсеткен. Ол колхозтарның баштаар черлери болгаш партия эге организациялары колхозчуларның күш-ажылын шын организастап, оларның ортузунга масса-политиктиг ажылды доктаамал чорудуп турганындан мал чеминиң белеткелин дүжүт алышкыны-биле каспырлаштырбайн турган, чедиишкиниг дооскан.

Ындыг-даа болза, колхозтарда мал чемниниң белеткели чаңгыс аай темпи-биле чоругунмаан. Сентябрьның бирги чартынга чедир район сиген белеткелиниң планын чүгле 64,2 хуу, силос салыышкынын 90,1 хуу күүсеткен. «Октябрь 30 чылы» колхоз сиген белеткелиниң планын чүгле 15,4 хуу, силос салыышкынын 33,3 хуу, Ленин аттыг колхоз сиген белеткелин —30,2 хуу күүсеткеннер. «Кызыл тараачын», «Большевик» колхозтар оон дээредевес. МТС мал чемин белеткээр дугайында колхозтар-биле чарган керээзин күүсетпээн.

Колхозтар болза, шөлдерде, арга-зымнерде, алаактарда болгаш оон-даа өске черлерде кестинмээн сигеннерни дарый кезип, бөлүп алырының хемчеглерин алыры чугула. Бир эвес артельдер бүү-ле черлерде бар сигенни кестирип, ажаап алырын эки организастаар болза, малга чемнер белеткелиниң планын күүседип шыдаар.

Д. СЮРЮН-ООЛ.

Хүлээлгезин күүсетпейн турар

Тес-Хем районнуң Ленин аттыг колхозка дүжүт ажаап алырының талазы-биле МТС-тиң комбайнёру эш Фамин бөгү чоруп кезер комбайны-биле август 20-де тараанын кезип эгелээн.

Фамин ажылга кызымаккай эвес четпес ажыллап турар. Ол хүнде 8 ганы кезер планныг тургаш, мынчага чедир, үр үенин дургузунда чүгле 13 ганы кестирген.

Комбайнёр болза, дүжүттү улуг чидириглиг ажаап ап турар. Комбайнёрнуң чалгаа чоруу база бар болуп турар. Бригадалар кезиринге өйлежип, 2—3 хүннерде ажылын кааткаш прогулдаан.

С. СЕРЕН.

Инектерни хайдактап саар херек

Инектерни бызаазынга эдиргеш саары колхозка, колхозчуларга улуг когаралды чедирер. Инекти эдирип саарга сазычларның күш-ажылынга бергедээшкиннерни таварыштырар. Сагган сүт арыг-шевер эвес болур. Ол ышкаш сүт саалдазы кудулаар болгаш сүттүң үзү эвээжээр. Иезин эзп өскен бызааларның өзүлдези болгаш өзүмү биче болур.

Чөөн-Хемчик районда «Коммунизмче орук» көдээ ажыл-агый артелинге Дуржулга станциязы инектерни бызааларындан чарып саары-биле дуржулга ажылын кылган. Оон түннели кончуг солун. Чүл дизе, бызааларын чаргаш хайдактап сагган инектериниң сүдү болгаш сүдүүнүң үзү дыка бедик болган. Чижээ, бызаазыбиле эдиргеш саан ап турар инектериниң сүдүүнүң үзү 4 хуу болуп турда бызааларын чаргаш хайдактап сагган инектериниң сүдүүнүң үзү—5,6 хуу болуп турар. Иезин эмзирбейн сүт ижиртип тургаш азыраан бызааларның өзүмү улуг, семис, кышты хүр ажар аргалыг болуп турар.

Бистиң областың бүү колхозтарынга инектерни бызаазындан чаргаш хайдактап саар арганы хереглээриниң ажылагый болгаш экономика талазы-биле улуг ужур-дузалыын «Коммунизмче орук» болгаш өске-даа мурнакчы колхозтарның дуржулгазы көргүзүп турар.

С. ЗАЛЕССКИЙ.

Колхоз бүдүрүлгезинге киржилгени экижидер

Тес-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунуң баштаар чери, ында партия, комсомол организациялары колхозчуларны колхоз бүдүрүлгезинге бүрүн киришпирер талазы-биле багай ажылдап турар. Тудуг бригадазынга быжыглаан 70 ажыг кижиден чүгле 13 кижи ажылдап турар. Оон уламындан колхоз тудуг планын күүсетпейн, эрткен чылын чедир тутунмаан 11 чурттала бажыңнарын безин ажыглалга кирбээн.

Мал чеминиң белеткели болгаш дүжүт ажаап алыышкыны база-ла дыка оожум чоруп келген. Бо ажылларга колхозчуларның бүрүн киржилгезин хандырбаан. Аңаа ажылдаза чогуур 120 ажыг кижиден чүгле 40 хире кижи ажылдап турар.

Колхозчулардан Сырат-оол, Лагыр-оол, Севээн-оол, Дуккеек, Минчиңмаа, В. Доюндуп олар колхоз бүдүрүлгезинге киришпейн, харын хуунуң эрге-ажылын ниитиниинден бедик көрүп, колхоз ажылындан үргүлчү ойталап келгеннер. Оон ыңай комсомолчулар Барый-оол, Ч. Дуккеек, Хопаа олар колхозтуң ажыл аттарын кымдан-даа чөпшээрел чокка тудуп мунаш, чиде бергеннер. Олар Шуурмакка каттап, тооруктап чип күзээннер. Хараалыг-Хемде болгаш Теректигде чурттап турар Ш. Долгар, Ш. Чончай, С. Лопсанмаа, Ч. Далаймаа, Д. Бак-көк, Ш. Баккөк олар база-ла колхоз бүдүрүлгезинде киришпейн турарлар.

Колхоз бүдүрүлгезинге киришпейн турарларның хөй кезин комсомолчулар болгаш аныяктар болуп турда колхозта комсомол организациязы ону бичии-даа эскербейн, аныяктар ортузунга кижизидилгелиг болгаш полит-массалыг ажылдарны чорутпайн, база социалистиг чарышты организаставайн келген.

Колхозка күш-ажылдың чурумун быжыглаар талазы-биле ында партия организациязы болгаш колхозтуң баштаар чери боттуг ажылдарны чорудары негетинип турар.

С. СЫРАТ-ООЛ.

Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы

КЫДАТ УЛУСТУҢ АМЫДЫРАЛЫНДА КАЙГАМЧЫКТЫГ БОЛУУШКУН

Улус төлөөлекчилериниң Бүү-кыдат хуралының бирги сессиязы сентябрь 15-те Пекинде ажыттынган. Оон ажылында 600 миллион кыдат улустуң бүзүрели шиңгээтинген 1226 депутаттар киржип турар. Оларның аразында Коммунистиг партияның болгаш улусчу чазактың улуттукчулары, демократтыг партияларның болгаш хөй-ниити организацияларының төлөөлекчилери, үлетпүрүп болгаш көдээ ажыл-агыйның мурнакчылары, шериг кезектериниң төлөөлекчилери, культураның, уран-чүүлдүң, эртемниң, техниканың ажылдакчылары киржип турар.

Сессияның хүн айтырыгларында күрүнениң эң чугула айтырыглары, оон иштинде Кыдат Улус Республиканың конституциязын хүлээп алырының айтырыы бар. Оон төлевилелин баштай бүү улус чугаалажып көрген болгаш ол бүү чуртка изиг деткимчени алган. Улус революциязының болгаш Кыдат Улус Республиканың тургустунганының соонда болган улуг социал өскерлиишкиннер конституцияның төлевилелинде көргүстүнген болгаш улустуң чаалап алышкыннары хоойлужутунуп быжыглатынган база Кыдатка социалистиг ниитилелди чоорту тургузарының оруктары тодаргайлатынган.

Сессияның төөгү талазы-биле кайгамчык улуг ужур-утказын оңалап демдеглевишаан, Кыдат Улус Республиканың Улустуң Төп Чазааның Даргазы Мао Цзэдунунуң чугаалааны болза: «Бо дээрге 1949 чылда бистиң республикавыстың үндезилетинин тургустунган үезинден бээр бистиң улузувустуң чедип алганы чаа-чаа тиилелгелерни болгаш чаа-чаа чедиишкиннерни демдеглеп турор ү-дир. Ажыы сессияга чогаатынын кылдынар болгаш хүлээп алдынар ужурлуг конституция болза, бистиң чуртувуска социализмниң хөрээн дыка бурунгаарладыр».

Кыдат улус хостуг демократтыг хөгжүдениң оруунга киргениннен бээр беш чылдар эрткен. Улус революциязы күрүнени эргелеп башкарарынга кыдат чоннуң эң калбак кезектериниң киржилгезинге таарымчалыг байдалдарны тургускан. Чоокта чаа доозулган улус төлөөлекчилериниң сонгулдалар кампаниязының чорудулгазында водостарның, суурларның, уездилериниң, хоорайларның, можуларның улус хуралдарынга 5600 муң ажыг депутаттар сонгутурган. Кыдатта чаа ниитилел болгаш күрүне тургузуунуң быжыг үндезини болза, Кыдаттың ажылчын аңгызының болгаш оон авангардызы Коммунистиг партияның улуттукчаны ажылчыннарның болгаш тараачыннарның эвилели болуп турар.

Кыдат улус даштыны империалистерниң дээрбедээшкининден болгаш мөлчүлгезинден бүрүн хосталган. Ол болза, өзүлүг хамаарышпас күрүне болуп, делегей ареназында бодунуң улуг күрүне болур туружун эзлеп алган болгаш бүү делегейде тайбыңның күчүлүг чөлеңгизи апарган.

Улусчу эрге-чагырга чурттун иштинге экономиктиг таптаашкынның кол чылдагааны болуп турган феодализмни меңгези-биле узуткаан, чаа амыдырал дээш ниити демиселге улустуң каттыжышкынын чедип алган. Ажылчы массаларның кайгамчык улуг көдүрүлүшкүнүүн болгаш чогаадыкчы инициативазының ачызында республика кыска хуусааның дургузунда улус ажыл-агыйын катап тургускан болгаш социалистиг чаартылгаларның оруунга киргеп.

Кыдаттың Коммунистиг партиязы болгаш Улустуң чазаа аграр реформазын чоруткан, оон түннелинде эвээш черлиг болгаш чери чок миллион-миллион тараачыннар мурнунда феодалдарны болуп турган черлерни алган болгаш помещиктерниң кулданыышкынындан меңгезибиле чарылган.

1953 чылда кыдат улус национал экономиканың хөгжүдезинин бирги беш чыл планын күүседип киришкен. Мырыңай чоокта чаа Кыдат Улус Республиканың Күрүнениң Статистика эргелелиниң чери беш чыл планының бирги чылының план күүселдезинин сан-медээлерин чарлаан. Ол сан-медээлер болза, чурттун иштинге индустриализацияны болгаш өскедаа социалистиг чаартылгаларны боттандырарының оруунда улуг базым болуп демдеглетинин турар. Эрткен чылдың дургузунда 36 улуг үлетпүр тудугазы бүрүүбиле ийикпе азы кезик чамдыктай ажыглалда киргеп. Ниити продукция талазы-биле үлетпүр бүдүрүлгезинин деңнели 1952 чылдынга деңнээргe 33 хуу өскен. Үлетпүрде күрүне секторуунуң үлүг-хуузу үне-биле илередирге 53 хуу болган.

Агаар бойдустуң чаягаар айыылдары турбуже, көдээ ажыл-агый бүдүрүлдези 1953 чылда оон мурнунда чылдан белик болган. Кыдаттың көдээзинде тараачыннарның күш-ажылчы дузалажылгазы болгаш көдээ ажыл-агый кооперациязы тыптып келген болгаш чедиишкиниг хөгжүп турар. Дузалажылга бөлүктеринде болгаш бүдүрүлге кооперативтеринде тараачын ажыл-агыйларның 60 ажыг хуузу каттышкан.

Үлетпүрүп болгаш көдээ ажыл-агыйның чедиишкиннериниң түннелинде кыдат улустуң амыдыралының материалдыг болгаш культурлуг деңнели бедээн. Ажылчыннарның ажыл төлевири болгаш тараачыннарның орулгалары өскен. Күрүне болза, ажылчы чоннарга ниити шөлү 12 миллион дөрбелчин метр чаа чурттала бажыңнарын тудуп берген. Улустуң кадык камгалалы экижээн, номнар, солуннар, сеткүүлдер үндүрүлгези көвүдээн. Бижик билбес чорукту узуткаарының талазы-биле хөй түүлдер кылдынган. Эрткен чылын Кыдатка улуг улустарның бижик билбес чоруун узуткаарының янзы-бүрү школаларынга болгаш курстарынга 21 миллион ажыг кижи өөренип турган.

Улусчу Кыдаттың ажылчы чоннары болдунуң салым-чолунуң ёзулуг эзлери болу берген, бодунуң чаа күрүнезин кайгамчык улуг көдүрүүшкүн-биле тудуп турар. Совет Эвилели-биле эвилелге болгаш найыралга, оон доктаамал дузаламчызынга болгаш деткимчезинге даянып, база эң байлак совет дуржулганы ажыглавышаан, олар улай-улай тиилелгелерни чедип ап, Кыдатты бедик хөгжүделиг индустриялыг, механизастатынган көдээ ажылагыйлыг болгаш мурнакчы культуралыг социалистиг күрүне кылдыр хуулдурарының оруу-биле бурунгаар бүзүрелдиг чорун олурар.

Улус төлөөлекчилериниң Бүү-кыдат хуралының бирги сессиязының ажылынче бүү кыдат улустуң кичээнгейи хаара туттунган. Ол болза, чурттун иштинде бүү-ниити политиктиг болгаш бүдүрүлге көдүрүүшкүнүүнүң байдалында эртип турар. Бо байдалда улуг кыдат улустуң сонгутурганнары эрткен оруктуң алдарлыг түннелдерин үндүрүп болгаш республиканың улам ыңайгы хөгжүдезинин перспективаларын тодаргайлап турар.

Кыдат улус чаа орукта быжыы-биле туруп алган болгаш ону кандыг-даа күштер дедир зөлдирип шыдавас. Кыдат улус тургузукчу тайбың күш-ажылын кылбышаан, тайбың дайзыннарының чимзенишкиннерин серемчилдиг хайгаарап, Азияга болгаш бүү-делегейге тайбың дээш идепкейлиг демисежин турар.

ТАЙБЫҢ БОЛГАШ УЛУСТАРНЫҢ АЙЫЫЛ ЧОК ЧОРУУ ДЗЭШ

Тайбыңның Бүү-делегей Чөвүлелиниң бюрозунуң Венага үш хүн үргүлчүлээн сессиязы ажылын дооскан болгаш оон ажылынга тайбың талазакчыларының национал организацияларының хөй-хөй төлөөлекчилери киришкен. Сессияның киржикчилери улустар аразының амгы байдалының болгаш оортан хамаарыштыр тайбың дээш улустар аразының шимчээшкининиң сорулгаларының дугайында англи профессор Берналдың илеткелин чаалажып көрген. Хуралдашкын доостуру билек Тайбыңның Бүү-делегей Чөвүлелиниң бюрозу тыйбыңны камгалаары болгаш быжыглаары дээш улустарның демиселин улам ыңай күштелдирериннге чүүла ужур-дузалыг медеглелди чарлаан.

Улустуң күүлүг шимчээшкининиң түннелинде Кореяга болгаш Индий-Кыдатка тайбыңчыдыла дугайында дугуржулгалар болдунар аргалыг болганын, герман милитаризмни катап төрүүндүрер сорулгалыг болуп турган «европаның камгалал ниитилежилгезин» болгаш «европа армиязын» тургузар дугайында керээлерниң буурап дүшкүлээнин сессия сеткил ханыышкыны-биле демдеглээн.

«Бүү чурттарда, миллион-миллион кижилер ол тиилелгеге боттарының ойнаан ролю дээш бөгүн дүрүм өзүгаар чоргаарланып турар» деп медеглелде чугаалап турар.

Ынчалза-даа ол тиилелге тайбың күштериниң серемчилелин кошкатпас ужурлуг. «Бүү чедип алдынган түннелдерни мырыңай чок болдуруптар шуут айыыл Европаның кырында диргелип келген» деп чүвени Тайбыңның Бүү-делегей Чөвүлелиниң бюрозу онаалап демдеглээн.

Тайбыңның дайзыннары Барыын Германияны катап чепсеглээр болгаш ону агрессчи блоктарга кириштирер дээр боттарының планнарындан кайчаарга-даа ойталаваан деп чүвени сөөлгү үениң болуушкуннары көргүзүп турар. «Европаның камгалал ниитилежилгези» буурап дүшкен турбуже, барыын-герман адаан негекчилери болгаш оларның океан ол чарыында камгалакчылары герман вермахтаны (фашист шериги) катап төрүүндүрериниң болгаш Германияның чарлыышкынын мөңгежириниң чаа оруктарын дилеп турарлар. Даштыкы херектер министри Иденниң болгаш АКШ-тың күрүне секретары Даллестиң сөөлгү хүнерниң иштинде Аденауэр-биле чоруткан чугаалажыышкыннары ол дугайын херечилеп турар. Кандыг-даа хевир-биле болгаш кандыг-даа чылдык-биле Германияны чепсеглээрин шаптыктаарыынче болгаш герман айтырыг талазы-биле чугаалажыышкыннарны катап чорудар төлөөде, дөрт улуг күрүнелериниң чөвүлел хуралын чыылдырарын негээринче улустарны Тайбыңның Бүү-делегей Чөвүлелиниң бюрозу кыйгырын турар. «Чазактарның иштинден чаңгыс-даа чазак чугаалажыышкыннарны чорударынга шаптык болгу дег үүлгедиишкиннерни кылып, азы баштайгы негелделерни тургузуп тургаш, чугаалажыышкыннарга шаптыктаашкыннарны тургуспас ужурлуг» деп бюронуң медеглелинде чугаалап турар. Улустарның айыыл чок чоруу Каттышкан Штаттар болгаш өске-даа элээн хөй чурттар шериг блоктарын тургузуп, чаадык күрүнелерни өске күрүнелерге удурданыштыр тургузуп турарының баидалдарында хандыртынган турун шыдавас. Чоокта чаа АКШ-тың чагырыкчы болуктериниң инициативазын өзугаар болгаш база оларның төлөөлекчилериниң идепкейлиг киржилгези-биле бөлүк чурттар (АКШ, Англия, Франция, Австралия, Чаа Зеландия, Филиппиннер, Таиланд, Пакистан) «Мурнуу-Чөөн Азияның камгалалының дугайында керээ» дээр чүвени Манилага чарганнар, ол болза, Азияның улустарының хосталгазынга болгаш национал хамзарышпас чоруунга удур, хамыктың мурнунда Кыдат Улус Республикага удур угланган чаа агрессчи шериг эвилели болурундан өске, чүү-даа болбайн турар. ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунуң медеглели ол «керээниң» уткашынарын туулунга чедир сойгаландыр илередип турар. «Херектиң утказы-биле алырга, чаа шериг белүглежилгези болза, колониялыг күрүнелериниң блогу болуп турар. Даштыкы дарлалды узуткан, чуртта улустуң эрге-чагырганын тургускан болгаш экономиктиг база културлуг деп-шилгениң оруунда быжыы-биле кирген кыдат улустуң төөгүлүг тиилелгези-биле холбаштыр байдалы өскерилген Азияга империалистиг күрүнелериниң экономиктиг болгаш политиктиг туруштарын хевээр артырар дээн империалистиг сорулгалар ол блоктуң үндезининде кирип турар» деп медеглелде чугаалап турар.

Шериг белүглежиишкиннерин болгаш шериг эвилелдерин тургузары улустар аразының тайбыңынга каржы кыжаныышкын болуп турары биллингир болгай. Тайбыңның Бүү-делегей Чөвүлелиниң бюрозунуң Венага болуп эрткен сессиязы шериг блоктарын болгаш эвилелдерин тургузарынга удур, бүү күрүнелериниң тайбың кожа-хелбээ догуннаашкыны дээш, оларның аразынга кады ажылдажылга база чепсегленишкиннерни бүүгнинти дүжүреринин болгаш массалыг узуткаашкынның чепсектерин хоругдаар дугайында дугуржулга дээш демисежиринче улустарны кыйгырган.

Улустарның бүү күштерин ол сорулгаларны долгандыр каттыштырар сорулгабиле бюронуң сессиязы бо чылдың ноябрь 18-те Тайбыңның Бүү-делегей Чөвүлелиниң сессиязын чыылдырар деп доктаатканы, ол сессия улустар аразының тайбыңын камгалаарының болгаш быжыглаарының сорулгалары-биле холбаалыг эң-не чугула айтырыгларны чугаалажып көөр.

Тайбыңның Бүү-делегей Чөвүлелиниң бюрозунуң Венага болган сессиязының шиитпирлери бүү чер өөмбүрээниң кырында тайбың талазакчыдарының эң идепкейлиг деткимчезин чигзиниг чокка тывар болгаш тайбың дээш шимчээшкинни улам-на массалыг болгаш организастыг болдурар.

Д. БОЧАРОВ.

Финляндия-биле тайбынчыдылга дугайында дугуржулганың он чыл ою

Хельсинкиге болган хурал

ХЕЛЬСИНКИ. Сентябрь 19-та Финляндияның болгаш Совет Эвилелиниң аразынга тайбынчыдылга дугайында дугуржулганга ат салган хүнүнден бээр 10 чыл болган оюн таварыштыр Хельсинкиге, Мессухалиниң Биче залының бажыңынга Финляндияның Министрлер Чөвүлелиниң чыылдырган хуралы болган.

Финлянд Республиканың президентизи Паасикиви, Сеймниң даргазы Фагерхольм, Премьер-министр Тернгрен, Даштыкы херектер министри Кекконен, министрлер, Финляндияның хөй-ниити ажылдакчылары ол хуралга олурушкан.

Совет Эвилелиниң Финляндияда элчини В. З. Лебедев, элээн хөй чурттарның Финляндияда дипломаттыг төлөөлекчилери болгаш оон-даа өскелер база олурушкан.

Финляндияның Премьер-министри Тернгрен чүве чугаалаан, «Финляндияның болгаш Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң аразынга харылзааларны хөгжүдеринге» идигни берген президент Паасикивиниң ыракшыл көрүштүг политиказын демдеглеп, «бистиң улустарывыстың аразынга чүс-чүс чылдарда тергиидеп келген идегешпес болгаш чөрүлдээлиг чоруктар чаагай үре-түннелдиг кады ажылдажылга-биле солушкан» деп медеглээн.

Тайбынчыдылга дугайында дугуржулганың ат салдынган үеден бээр эрткен он чылдарның дургузунда Финляндияның чедип алган амыдыралчы байдалдары таарымчалыг болуп турар болгаш ол-ла угланыышкынга улам ыңай хөгжүп болурунга идегээр арганы фин улуска берип турар деп Тернгрен үргүлчүлеп чугаалаан.

Баштайгы болгаш дайын сөөлүндеги чылдарда чурттун улус ажыл-агыйының хөгжүлдезин оратор оон ыңай үргүлчүлеп чугаалаан.

Өзүлүг чаагай кожа-хелбээ харылзааларны доктаадып тургузарының угланыышкынынга Финляндияның болгаш Совет Эвилелиниң аразынга харылзааларның хөгжүлдези чугле күрүне политиказының талазы-биле эвес, харын ылангыя садыг талазы-биле илерээн. Амыдыралдың өскедаа хөй-хөй байдалдарында база ындыг хөгжүлде болгулаан. Өскелериниң дугайын чугаалаваска безин, эртемниң, уран-чүүлдүң, спорттуң талазы-биле сергелеп кады ажылдажылга доктаатынган.

Оларның аразынга тайбың кожа-хелбээ харылзаалар бар турда, янзы-бүрү ниитилел системаларының кожа-хелбээ догуннаашкынының аргалыының дугайында ам хөйну чугаалап турар деп Тернгрен чугаалаан. Финляндияның болгаш Совет Эвилелиниң күрүне тургузуу ыракта-ла чаңгыс-аай эвес, ындыг турзажок, бистиң чурттарывыстың аразынга харылзааларның тайбың хөгжүлдези болдунар аргалыг болган деп Тернгрен медеглээн.

(СЭТА).

КУР-нуң конституциязын бадылааны

Улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралыныц сессиязында

ПЕКИН, сентябрь 20. Бөгүн кыдат улустуң амыдыралында кайгамчык демдеглелдиг хүн. Улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының бирги сессиязы бөгүнгү хуралынга Кыдат Улус Республиканың конституциязын, кыдат улустуң хөй чүс чылдардагы төөгүзүнде бир-ле дугааргы өзулуг улусчу болгаш демократтыг конституцияны бир үн-биле хүлээп алган.

Хүндүскүүнүң 3 шакта депутаттар хуралдаар залды дола берген. Олар залга эш Мао Цзэ-дун көстүп келирге диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле утказаннар. Хуралды даргалаан депутат Чжоу Энь-лай хурал ажыттынган деп чарлаан. КУР-нуң конституция төлевилелиниң база Кыдат Улус Республиканың «Конституция төлевилелиниң дугайында» депутат Лю Шао-циниң илеткелиниң талазы-биле шупту 89 депутаттар санал берген болгаш ол 89 депутаттар шупту Лю Шао-циниң илеткелин бир үн-биле чүүлдүг деп көргеннер болгаш Кыдат Улус Республиканың конституциязын хүлээп алыр дугайты санал киргеннер деп Чжоу Энь-лай чугаалаан.

Оон соонда Чжоу Энь-лайның саналын өзугаар депутаттар КУР-нуң конституциязын чажыт бадылаашкынның чуруму-биле хүлээп алыр дугайында шиитпирни үндүргеннер. Конституция төлевилелиниң текстизин (бижимелин) номчаан соонда конституциязының төлевилелин бадылаашкынга тургускан.

Депутаттар бадылаашкын харжактарынче байырладды-биле улаштыр баргылап, кыдат, моол, уйгур болгаш тибет дылдарда тугустунган бюллетеньнер саазыннарын оларче суп киирип турганнар.

Бадылаашкыннарны санаан соонда хуралды даргалаан Чжоу Энь-лай бадылаашкыннарның түннелдерин чарлаан. Бөгүнгү хуралга олурушкан 1197 депутаттардан бадылаашкынга 1197 депутаттар киришкен болгаш бүгү 1197 депутаттар конституцияны хүлээп алыры дээш бир үн-биле чугаалаан дээрзиниң дугайында Чжоу Энь-лайның дыңнадыын хурал улуг көдүрүүшкүн-биле уткаан. Бүгү депутаттар харыгда бир эп-сеткилдиг туруп келгеш, үр үениң иштинде диңмиттиг адыш часкап, Кыдаттың Коммунистиг партиязының алдары дээш, Мао Цзэ-дуннуң алдары дээш байырлалдыг кыйгыларны чаңгыландырып турганнар. Ол дээрге, 600 миллион улустуң чоруткан төлээлекчилериниң улуг кыдат улустуң национал хамаарышпас чоруқ, демократия болгаш социализм дээш хөй чылдардагы демиселиниң үре-түннелдерин быжыглап турар болдуңуң күрүнезиниң үндезин хоойлузунуң, Кыдат Улус Республиканың конституциязының төрүттүнгенин байырлап турганы ол тур.

Хуралды даргалаан Чжоу Энь-лайның улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының сессиязының Президиумунуң мурнуудан Кыдат Улус Республиканың конституциязы Кыдат Улус Республиканың улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының бирги чыылдазының бирги сессиязынга 1954 чылдың сентябрь 20-де хүлээп алдынган деп чарлаан сөстери байырлалдыы-биле чаңгыланып турган.

Бөгүнгү хуралдың түннелинде улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының депутаттары улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының организастыг чурумун хүлээп алган.

(СЭТА).

КУР-нуң конституциязын бадылааны-биле холбаштыр Пекинде байырлаашкыннар

ПЕКИН, сентябрь 20. Улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының бирги сессиязы Кыдат Улус Республиканың конституциязын — аас кежиннин болгаш депшилгениң конституциязын, кыдат улустуң улуг тиилелгелерин хоойлуждуп быжыглаан болгаш чуртта социализм тургузуушкунун хандырып турар конституцияны хүлээп алган дугайында өөрүшкүлүг медээ бөгүн радиога дамчытынары билек Пекиннің мун-мун чурттакчылары туктарын туткулаап, кудумчуларга үнгүлеп келгилээн. Массалыг чыскаал чаагзар тыптып келген. Оон киржикчилери КУР-нуң конституциязын деткээн лозунгуларны, Кыдат Улус Республиканың болгаш Кыдаттың Коммунистиг партиязының алдары дээш йөрээлдерни салгылап турганнар. Найыслалдың кудумчуларынга хөй кижилиг чыскаалдар, Пекиннің чонунуң ырлары болгаш танцылары орай кежээге чедир үргүлчүлээн.

(СЭТА).

Марсель Кашеннің 85 хар харлааны

ПАРИЖ. Сентябрь 20-де делегейниң ажылчын шимчаашкининиң хоочун ажылдакчызы, Франциянның Коммунистиг партиязының үндезилекчилериниң бирээзи, «Юманите» солуннуң директору Марсель Кашеннің төрүттүнген хүнүнде бээр 85 хар болган.

1912 чылдан бээр Кашен болза, Жорестиң үндезилээни француз социалистернин а оон соонда Франциянның Коммунистиг партиязының дайынчы органы «Юманите» солунну редакторлаарынга идепкейлиг киришкен. 1918 чылдан эгелеп Кашен оон үргүлчү директору болуп келген.

1920 чылдың декабрьда Тур хоорайга болган француз социалистерниң съездизинге Марсель Кашен Коммунистиг партияны тургузары болгаш ону коминтернга каттыштырары дээш шиитпирлиг демисешкен. Парижтиң ажылчы чоннары 42 чылдың дургузунда Кашенни француз парламентинин депутадынга соңгуп келгеннер.

Кашеннің төрүттүнген хүнүн таварыштыр Франциянның демократтыг хөй-ниитизи изии-биле байырлап турар. Ажылчы чоннарның болгаш депшилгелиг организацияларының мун-мун чагаларынга болгаш телеграммаларынга Кашенге кызыгаар чок ыныан илередип турар болгаш ажылчын аңгының, Франциянның национал хамаарышпас чоруунуң болгаш чечектелиишкининиң хөрээ дээш, бүгү делегейге тайбын дээш оон карак-кызыл демиселин улуу-биле үнелеп турар.

Чоокта чаа Парижтиң 18-ки округунга Кашеннің 85 хар харлаанынга алдар болдурган улуг хурал болган. Марсель Кашенге ажылчы чоннарның, Коммунистиг партиянның, күш-ажылдың бүгү-ниити конференциязының, «Коммунаның өөнүктери» ниитилелиң болгаш өске-даа организацияларының төлээлекчилери, а ол ышкаш депшилгелиг француз эртемденнер, чогаалчылар, уран-чүүлүг ажылдакчылары байыр чедиргеннер. Кашен бодунуң харыы сөзүнге ажылчын аңгының хөрээнин долу тиилелгезинге, коммунизмниң тиилелгезинге чайгылыын чок ышчызын илереткен.

Франциянның Коммунистиг партиязының Төп Комитединден, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединден, «Правда» солуннуң редакциязындан, Герман Демократтыг Республиканың президентизи Вильгельм Пиктен, өске-даа чурттарның коммунистиг болгаш ажылчын партияларындан Марсель Кашенге байырлыг чагаларны сентябрь 20-де «Юманите» солун парлаан.

(СЭТА).

Герман Демократтыг Республикада соңгукчуларның округ конференциялары

БЕРЛИН, сентябрь 20. Герман Демократтыг Республиканың бүгү округтарынга сентябрь 19-та соңгукчулар төлээлекчилериниң округ конференциялары болуп эртилээн. Соңгукчулар төлээлекчилериниң ол конференцияларынга Герман Демократтыг Республиканың улус палатазынга болгаш округ хуралдарынга депутаттарга кандидаттар-биле ужуражыышкыннар болгулаан. Ол депутаттар болза, Герман Демократтыг Республиканың национал фронтузунуң чаңгыс-аай даңзызында саналдатынган депутаттар болуп турар.

Дрезден хоорайга болган конференцияга округтуң 1,4 миллион соңгукчуларын төлээлээн соңгукчуларның 4500 ажыг төлээлекчилери олурушкан. Конференцияның киржикчилери Дрезденниң соңгулга округунуң талазы-биле улус палатазының депутадынга кандидат Герман Демократтыг республиканың премьер-министри Отто Гротеволь-биле болгаш улус палатазынга өске-даа депутаттар-биле, а ол ышкаш округ хуралынга депутаттарның кандидаттары-биле ужурашканнар.

Лейпциг хоорайга болган конференцияның 3 мун ажыг киржикчилери Лейпцигтиң соңгулда округунуң талазы-биле улус палатазының депутаттарынга кандидаттар— Германияның Социалистиг Чаңгыс-аай партиязының ТК-зының бирги секретары болгаш Герман Демократтыг Республиканың премьер-министриниң оралакчызы Вальтер Ульбрихт, ГДР-ниң премьер-министриниң оралакчызы болгаш Герман Демократтыг Республиканың даштыкы херектер министри Лотар Больц, Культура министри Иоганнес Бехер, Герман Демократтыг Республиканың кадык камгалал министри Луитпольд Штейдле болгаш күрүнеиң айыыл чок чоруунуң херектериниң талазы-биле статс-секретарь Эрнст Вольвебер олар-биле ужурашканнар.

Соңгукчулар төлээлекчилериниң хөй кижи киржикчилериг округ конференциялары Галлга, Карлмарксштадтка, Ростокка болгаш республиканың өске-даа округ төптеринге база болгулаан.

Соңгукчулар төлээлекчилери улус палатазының депутаттарынга кандидаттарның конференцияларга кылгылаан чугааларын изии-биле байырлап уткаанар.

(СЭТА).

КНО-га Кыдат Улус Республиканы хүлээп алыры дээш

ЛОНДОН. Лейбористиг партияның бирминган организацияларының кежигүннериниң сентябрь 19-та кылган митингизинге «Кыдат удавас КНО-нуң органнарынга бодунуң ролун ойнаарының аргазын алган турар» деп шегелди илередип турар резолюцияны чаңгыс эп-сеткилдиг хүлээп алган. Англи болгаш кыдат улустарның аразынга кады ажылдажылганы быжыглаарын митингинин киржикчилери кыйгырганнар.

(СЭТА).

Италиянның ажылчы чоннары боттарының эргелерин камгалаар дээш демисежип турар

РИМ, сентябрь 20. «Унита» солуннуң алдары дээш Флоренцияга национал байырлалды эртиреринин полициянын хоругдаанынга удурланыышкынның демдээ кылдыр баштай Флоренцияга, оон соонда бүгү Тоскан областка чарлатынган ажыл соксадыышкынының долу чедишкининг болганын «Унита» болгаш «Аванти» солуннар дыңнаткан.

Флоренцияга хоорай транспорту болдунуң ажылын соксаткан. Бүгү үлетпүр бүдүрүлгелеринге ажыл соксадыышкынынга барык бүгү ажылчы чоннар киришкен.

Пиза болгаш Ливорно хоорайларга ажыл соксадыышкыны улустуң чыскаалларыбиле хапсырлажып турган. Хөй-хөй магазиннер хагдынган тургулаан.

Гроссето болгаш Сиена можуларның, Арно хемнин ун басейннериниң дагжылары база ажыл соксаткылаан. Сиенага ажылчы чоннарның массалыг митингизи болган, оон киржикчилери эрге-чагырганың үүлгедишкиннеринге удурланыышкынның резолюцияларын хүлээп алган болгаш эрге чагыргаларже удурланыышкынның телеграммаларын чоруткан. Сиенаның таразчын хөлечиктери база ажылын соксатканнар.

(СЭТА).

Италияда

Италия. Римге трамвай, троллейбустар болгаш автобустар ажылдакчылары ажыл төлевирин бедидерин негеп, ажыл соксадыышкыны кылганнар. Эргечагыргалар хоорай транспортунуң маршруду-биле шеригниң чүүк машиналарын чорудуп, ажыл соксадыышкынын боллурбазын оралдашканнар. Ынчалза-даа, пассажирлер шериг ведомствозунуң ачы-дузаламчызын ажыглаарындан ойталааннар. Ажыл соксадыышкыны ажылчы чоннарның тиилелгезинбиле доозулган.

Чурукта: шеригниң чүүк машиналарынын Римнин кудумчуларында чоруп турары.

Кыдат улустуң эки-турачыларының Кореядан үнүп чоруп турары

ПХЕНЬЯН. Кореяның төп телеграф агентилелиниң корреспондентизинин Синьхуадан дыңнадып турарын өзугаар алырга, төрээн чуртунче ээп турар кыдат улустуң эки-турачы кезектериниң аттаныышкыны хоорай тавартыр план өзугаар чоруп турар. Ийи хүнүнүң—сентябрь 16-ның болгаш 17-нин дургузунда КУДР-нуң девискээриниден кыдат улустуң 11556 эки-турачылары үнген.

(СЭТА).

Ханойну Вьетнамның Демократтыг Республиказының чазаанга эгидип бээр дугайында айтырыгны чугаалажып турары

ШАНХАЙ, сентябрь 19. Хайгаарал болгаш хыналда талазы-биле делегей комиссиязы, Вьетнамның Улус армиязының төлээлери болгаш Француз эвилелдиң төлээлери Вьетнамның Демократтыг Республиказының чазаанга Француз эвилелиниң шериглери Ханой хоорайны эгидип бээриниң дугайында айтырыгны сентябрь 15-те чугаалажып киришкен.

(СЭТА).

Даллестиң Аденауэр-биле чугаалажыышкыннарының дугайында дыңнадыг

ЛОНДОН, сентябрь 17. Боннадан Рейтер агентилелиниң корреспондентизинин дыңнатканы өзугаар алырга, АКШ-тың күрүне секретары Даллес биле барыын-германы канцлер Аденауэрниң аразында чугаалажыышкыннар доозулган. Бөгүн Боннадан Лондонче үнериниң мурнунда Даллес дыңнадыг чарлаан. Чугаалажыышкыннарның киржикчилери: «герман тускай эрге эн ыыска хуусаанның иштинде катап тургустунган турар ужурлуг деп дугуржулганга келген. Оон-биле кады: Европаның «айыыл чок чоруунуң системазынга (тодаргайларга, Атлантика блогунга) Германия деп эргелиг байдалларга киржир ужурлуг деп дугуржулганы олар чедип алган» деп дыңнадыгда чугаалап турар. Тускай хамаарышпас эрге деп чүл аарга, Барыын Германияга кызыгаар чок катап чепсегленир эргени тыпсыры болур деп билири билдингир болгай.

Ийи министрлерниң санал-оналыгаар алырга, «ол планны чугаалажып берүн өске сонуургалдыг чазактар-биле чоруқ херек кырында болдунар аргалыг болуру билек үргүлчүлээри чугула болган» Соңгу-атлантика эвилелиниң хуралынын соонда ол тодаргай хеделишкинге киргеп турар ужурлуг» деп дыңнадыгда оон ынай чугаалап турар.

БЕРЛИН, сентябрь 17. «Телеграф» солун «Боннда чажыт чөвүлел хурал» деп дыңнадыгда Даллестиң болгаш Аденауэрниң аразынга чугаалажыышкыннарының ол темазы катап чепсеглэшкин дугайында айтырыг болган деп бижээн.

Даллестиң Европага чораанын болгаш оон Аденауэр-биле чугаалажыышкыннарын «Телеграф» солун редакция үүлүнде айытпышаан, ол чоруушкун Иденниң Мендес-Франс-биле чугаалажыышкыннарынарыыдаткан деп санап турар.

(СЭТА).

Даллестиң АКШ-че ээп чанганы

НЬЮ-ЙОРК, сентябрь 19. Ассошиэйтед Пресс агентилелиниң дыңнатканын өзугаар алырга, АКШ-тың күрүне секретары Джон Фостер Даллес Барыын Германияны чепсеглээриниң дугайында Боннга болган Лондонга чугаалажыышкыннар кылып чораан, оортан сентябрь 18-те АКШ-че ээп чана берген.

(СЭТА).

Гоминданчыларның өнчүк-чөдгөөзи үргүлчүлевишаан

ПЕКИН, сентябрь 20. Фучжоудан Синьхуа агентилелиниң корреспондентизинин дыңнатканын өзугаар алырга, Кыдаттың Улустуң хосталга армиязының кезектериниң зениттиг артиллериязы сентябрь 18-те Амойнуң кырынга болгаш Фуцзянь можунуң эриктеринге дээрбечи халдаашкыннарның үезинде чанкайшичи ийи самолёттарны ужур аткан болгаш кемдеткен. Сентябрьның 18-те чанкайшичи батареялар Фуцзянь можунуң эрик кавыының районун боолап үргүлчүлевишаан турган.

(СЭТА).

Бразилияда террорнуң күштелгени

МОНТЕВИДЕО, сентябрь 20. Бразилияның парламентазының дыңнадып турарын өзугаар алырга, Кафэ Фильонуң чазаанның эрге-чагыргага турганының кыска хуусаазының дургузунда Бразилияга чемненилге продуктуларынга өртектер болгаш бажын хөлезизи дыка бедээн. «Импренса Популар» солуннуң медээлери-биле алырга, чуртка Кафэ Фильонуң чагыргага киргениниң баштайгы 15 хүннеринин дургузунда картофельге өртектер 18 хуу, фасольга—15 хуу болгаш үскүр чүүлдерге өртектер барык ийи катап улгаткан. Рио-де-Жанейрода база өске-даа черлерде хлебке, риске, сүтке, эытке өртектер өскен.

Күрүне эргилдезиниң түннелинде эргечагыргага шилчип кирген Кафэ Фильонуң чазаа Бразилияда полицейжи террорну күштелдирип, демократтыг хосталгаларның сөөлгү артыышкыннарын чок кылып, патриоттарны тудуп хоругдап турар.

«Импренса популар» солуннуң медеглеп турарын өзугаар алырга, Бразилияның национал хосталга эвилелиниң Бразилияның хамаарышпас чоруунга холбаштыр белеткээни митингилерни болгаш чыскаалларны сентябрь 7-де эртиреринин Кафэ Фильонуң дужаалын өзугаар бүгү чуртка хоругдаан. Ресифе хоорайга полиция чыскаалдарның киржикчилерин тарадыр ойладып, оларның хөй-хөй киржикчилерин тудуп хоругдаан. Рио-де-Жанейро хоорайга полиция он-он патриоттарны, база бразил далайжыларның баштыңы Амилио Бонфанге Де Миринды болгаш хөй-хөй хөрээженнерни тудуп хоругдап, оларны эттеп-соп турган.

Кафэ Фильонуң полициязы солуннар редакцияларынга болгаш профэвилелдеринге халдаашкын кылып, хуралдарын хостуг болур чоруунуң эргезин үреп турар. Мырыңай чоокта чаа Рио-де-Жанейрода пөс-таавычыларның профэвилелдериниң бирээзинге халдаан болгаш оон үш удуртукчуларын тудуп хоругдаан.

Чаа чазактың эрге-чагыргага турганының баштайгы 20 хүннериниң дургузунда 300 ажыг бразил патриоттарны тудуп хоругдаан болгаш оларның иштинден хөй-хөй кижилерге эрин-шаагайны таварыштырып турган.

Кара-туразында күчүлээшкиннерге удур Бразилияда хөй-ниитиниң удурланыышкынының күчүлүг шимчаашкини кедүрлүп үнген болгаш чоннуң янзы-бүрү кезектери, янзы-бүрү политиктиг партиялардың кижилери ында киржип турар.

(СЭТА).

Моолдун Араттын-Революстуг партиязының 12-ги съездизинин мурнуу чарыында

УЛАН-БАТОР. 1953—1957 чылларда МАР-ның улус ажыл-агыйының болгаш культура хөгжүлдезинин ийиги беш чыл планының талазы-биле Моолдун Араттын-Революстуг партиязының 12 съездизинин директиваларының төлевилелин парлаан.

Чаа беш чыл планының кол соруглазы болза, улус ажыл-агыйының бүгү адырларының улам ыңайгы хөгжүлдези болур болгаш хамыктын мурнунда көдээ ажыл-агыйга социалистиг секторну чайгылыш чокка өстүрүп, быжыглап тургаш, күш-ажылчы арат ажыл-агыйларны бүгү талабиле деткириниң оруу-биле мал ажылын шиитпирлиг кедүрери болур деп директиваларның төлевилелинде айтып турар.

Беш чылдың төнчүзүнде республикага малдың баш саны 27,5 миллион чедир өзер. Ол үениң дургузунда госхозтарга малдың баш саны ийи катап, араттарның бүдүрүлге каттыжыышкыннарынга — 9 катап болгаш хуу ажылдыг ажыл-агыйларга — 10 хуу өзер.

Үлетпүрүнүң мурнунда улуг соруглга салдынып турар. Беш чыл планының дургузунда үлетпүр бүдүрүлгезиниң хемчээли барык-ла 46 хуу өзер. Транспорт, харыызаа болгаш бараан саарылгазының талазыбиле, моол улустуң материалдыг чаагай чоруунуң, кадык камгалалының болгаш культурлуг деңнелиниң улам ыңайгы өзүлдезиниң талазы-биле улуг ажылдар кылдынган турар.

Моол улустуң социализмче орууңга улуг базым болур тайбың улуг ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунун беш чыл планында көрүп турар.

(СЭТА).

Үерлээшкинден когараанларга КУДР-ның чазаанның дузаламчызы

ПЕКИН. Хат-шуурган болгаш үеретезинде когараан Канвон можунуң далай кыдыы районнарының чонунга дузаламчы көргүзериниң дугайында КУДР-ның Министрлер кабинединиң доктаалын Кореяның төп телеграф агентилели парлаан. Доктаал өзугаар ол районнарның чону күрүнеден тудуг материалдарын, аъш-чемни, ногааларны, идиктерни халаска алырлар. Айыылдыг халаптарның уржуктарын дургени-биле чок кылыр дээш КУДР-ның Министрлер кабинеди тускай комиссияны тургускан. Когаралга таварышканнарга дуза көргүзериниң талазы-биле комитеттерни туе черлерде организастаан.

(СЭТА).

Польшада чаа тудугларны ажыглалга киирип турары

ВАРШАВА. Чаа Гутта В. И. Ленин аттыг металлургия комбинадының тудугжулары чаа тиилелгени чедип алганнар. Бир дугааргы кокс-химия батареязы ажыглалда кирген. Батареяның бүгү агрегаттары механизастатынган болгаш автоматчытынган.

Батареяның бирги камеразын хемүр даш-биле одаан. Баштайгы кокстуң оон алган.

ВАРШАВА. Чоокта чаа Остроцада Новотко аттыг металлургия заводунга польша инженерлерниң төлевилелин өзугаар туткан чаа домна суугу баштайгы шойну берген. Ол болза, алды чыл планының чылларының (1950—1955) дургузунда туткан алды дугаар домна суугу болур. Чаа домна долузу-биле автоматчытынган.

(СЭТА).

Иранда полицейжи хемчеглер

ТЕГЕРАН. «Фарман» солуннуң бижип турарын өзугаар алырга, Иранның демир оруктарының кол эргелелинге Иранның улусчу партиязының кежигүннери болур хире ийикпе, азы болуп турар ол эргелелиң ажылчыннары болгаш албан-хаакчылары 300 кижиниң даңзызын тургускан. Солуннуң айтып турары болза, ол кижилер күрүне албан черлеринге ажылдаарындан шуут чайлатырарлар.

Ол улусчу партияның кежигүннери болгу дег болгаш эрткен өөредилге чылында «школаларга хоралыг пропаганда» чорудун турганзыг эге болгаш ортумак школаларның 12 башкыларын Иранның чырыдыышкын министерствозу сентябрь 12-де ажылдан үндүрген деп ол-ла солун дыңнаткан.

(СЭТА).

Нефть дугайында дугуржулгага Иран чазактын ат салганы

ТЕГЕРАН. Делегей дугуржулгазы дээр нефть дугайында дугуржулгага Тегеранга сентябрь 19-тун дүнезинде 2 шакта иран чазак ат салган. Ол дугуржулганы бадылаары-биле меджлиске дамчыып берген турар.

(СЭТА).

Күрүне чээшкининиң тиражтары

АСТРАХАНЬ. Сентябрь 19-та болгаш 20-де Астраханьга ССРЭ-нин улус ажыл-агыйын катап тургузарының болгаш хөгжүдериниң дөртку Күрүне чээшкининиң тоску улуглуг тиражы болгаш өртээн дедир чандырып бээриниң бирги тиражы болган. Тиражтарның болганы бажынга кежүп чоруур ажаалга кассалары 80 ажыг ойнап алышкыннарның өртээн төлеп берген.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Шетинкин кудумчуу, бажың № 3, ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал киллистериниң—3—88. харыысалгалыг секретарының 3—68, пропаганда болгаш агитация, кедээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллистериниң, бухгалтериянның 4—98, иштики информация киллизиниң—3—65.

ТС—02481.

Культура эргелелиниң типографиязы.